

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

Няхай жыве наш правадыр

Вялікі СТАЛІН!

ОРГАН САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ БЕЛАРУСІ І УПРАўЛЕННЯ ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СНК БССР

№ 5 (528)

Нядзеля, 10 лютага 1946 г.

Цана 50 кап.

ПРАМОВА таварыша І. В. СТАЛІНА на прадвыбарным сходзе выбаршчыкаў Сталінскай выбарчай акругі горада Масквы 9 лютага 1946 года

Старшыня: Слова мае Іосіф Вісарыянавіч Сталін. Што яна ператварылася на справе ў (З'яўленне на трыбуне таварыша вайну народаў за іх існаванне, што Сталіна сустракае выбаршчыкамі бурнай аваямі, якая доўжыцца на працягу некалькіх хвілін. Уся зала Вялікага тэатра стоячы вітае таварыша Сталіна. У залі бесперапынна чуецца воклічы: «Вялікаму Сталіну, ура!», «Няхай жыве Вялікі Сталін!», «Роднаму Сталіну, ура!»).

Таварыш Сталін: Таварышы!

З часу апошніх выбараў у Вархоўны Совет прайшло восем год. Гэта быў перыяд, багаты падзеямі рашучага характару. Першыя чатыры гады прайшлі ў напружанай працы савецкіх людзей па ажыццяўленню трэцяй пяцігодкі. Другія чатыры гады ахопліваюць падзеі вайны з імецкімі і японскімі агрэсарамі, — падзеі другой сусветнай вайны. Бясспрэчна, што вайна з'яўляецца галоўным момантам мінулага перыяда.

Было-б няправільна думаць, што другая сусветная вайна ўзнікла выпадкова, ці ў выніку памылак тых або іншых дзяржаўных дзеячоў, хаця памылкі безумоўна мелі месца. На самай справе вайна ўзнікла, як непазбежны вынік развіцця сусветных эканамічных і палітычных сіл на базе сучаснага манопалістычнага капіталізму. Марксісты не раз заяўлялі, што капіталістычная сістэма сусветнай гаспадаркі хавае ў сабе элементы агучнага крызіса і ваенных сутычак, што з прычыны гэтага развіццё сусветнага капіталізму ў наш час адбываецца не ў выглядзе павольнага і роўнамернага працоўвання наперад, а праз крызісы і ваенныя катастрофы. Справа ў тым, што іроўнамернасць развіцця капіталістычных краін звычайна прыводзіць з цягам часу да рэзкага парушэння раўнавагі ўнутры сусветнай сістэмы капіталізму, прычым, тая група капіталістычных краін, якая лічыць сябе менш забяспечанай сыравінай і рынкамі збыту, звычайна робіць спробы змяніць становішча і перападыць «сферы ўплыву» на сваю карысць — шляхам ужывання ўзброенай сілы. У выніку гэтага ўзнікае раскол капіталістычнага сьвета на два варожыя лагеры і вайна паміж імі.

Бадай, можна было-б пазбегнуць ваенных катастроф, калі-б была магліваць перадыячы пераразьяржоўваць сыравіну і рынкі збыту паміж краінамі ў адпаведнасці з іх эканамічнай вагой — у парадку прыняцця ўзгодненых і мірных рашэнняў. Але гэта немагліва ажыццявіць пры цяперашніх капіталістычных умовах развіцця сусветнай гаспадаркі.

Такім чынам, у выніку першага крызіса капіталістычнай сістэмы сусветнай гаспадаркі ўзнікла першая сусветная вайна, у выніку-ж другога крызіса ўзнікла другая сусветная вайна.

Гэта не азначае, вядома, што другая сусветная вайна з'яўляецца копіяй першай. Наадварот, другая сусветная вайна істотна адрозніваецца ад першай па сваёму характару. Трэба мець на увазе, што галоўныя фашысцкія дзяржавы — Германія, Японія, Італія — раней чым напасці на саюзныя краіны, знішчылі ў сябе апошнія рэшткі буржуазна-дэмакратычных свабод, устанавілі ў сябе жорсткі тэрарыстычны рэжым, растапалі прынцып суверэнтэта і вольнага развіцця малых краін, абвясцілі палітыку захопу чужых зямель сваёй уласнай палітыкай і завялі, каб усім было чуваць, што яны дамагаюцца сусветнага панавання і распаўсюджвання фашысцкага рэжыма ва ўсім свеце, прычым, заходам Чэхаславакіі і цэнтральных раёнаў Кітая дзяржавы вості паказалі, што яны гатовы ажыццявіць сваю пагрозу накіонт заняволлення ўсіх свабодалюбівых народаў. З прычыны гэтага другая сусветная вайна супроць дзяржаў вості, у адрозненне ад першай сусветнай вайны, прыняла з самага пачатку характар вайны антыфашысцкай, вызваленчай, адной з задач якой з'яўлялася таксама аднаўленне дэмакратычных свабод. Уступленне Савецкага Саюза ў вайну супроць дзяржаў вості магло толькі ўзмацніць, — і сапраўды ўзмацніла, — антыфашысцкі і вызваленчы характар другой сусветнай вайны.

На гэтай глебе і складалася антыфашысцкая кааліцыя Савецкага Саюза, Злучаных Штатаў Амерыкі, Вялікабрытаніі ды іншых свабодалюбівых дзяржаў, якая адыграла потым вырашальную ролю ў справе разгрому ўзброеных сіл дзяржаў вості. Гэтак выглядае справа з пытаннем аб поспеху і характары другой сусветнай вайны.

Цяпер, бадай, усе прызнаюць, што вайна сапраўды не была і не магла

быць выпадковасцю ў жыцці народаў, што яна ператварылася на справе ў іменна таму яна не магла быць імклівай, маланкавай.

Што датычыць нашай краіны, дык гэта вайна была для нас самай жорсткай і цяжкай з усіх войнаў, якія калі-небудзь былі перажыты ў гісторыі нашай Радзімы.

Але вайна была не толькі пракаём. Яна была разам з тым вялікай школай выпрабавання і праверкі ўсіх сіл народа. Вайна агаляла ўсе факты і падзеі ў тылу і на фронце, яна базігатна сарвала ўсе пакрыткі і прыкрыцці, якія хавалі сапраўдны твар дзяржаў, урадаў, партый, і выстаўляла іх на сцэну, без маскі, без прыхарошвання, з усімі іх недахопамі і вартасцямі. Вайна ілладзіла нешта нахштат экзамена нашаму савецкаму ладу, нашай дзяржаве, нашаму Ураду, нашай камуністычнай партыі і падвала вынікі іх работы, нібы кажучы нам: вось яны, вашы людзі і арганізацыі, іх справы і дні, — паглядзіце на іх уважліва і даіце ім адпаведна іх справам.

У гэтым адзін з дадатных бакоў вайны.

Для нас, для выбаршчыкаў, гэта эканамічнае мае вялікае значэнне, бо яна дапамагае нам хутка і аб'ектыўна ацаніць дзейнасць партыі і яе людзей і зрабіць правільныя вывады. У другі час даваўся-б вывучаць выступленні і даклады прадстаўнікоў партыі, аналізаваць іх, супастаўляць іх словы з іх справамі, падвесці вынікі і да т. п. Гэта патрабуе складанай і цяжкай работы, прычым няма гарантыі, што не будуць зроблены памылкі. Іншая справа цяпер, калі вайна на скончана, калі вайна сама прывяла работу нашых арганізацый і кіраўнікоў і падвала ёй вынікі. Цяпер нам значна лягчэй разабрацца і прысці да правільных вывадаў.

Такім чынам, які-ж вынікі вайны?

Існуе адзін галоўны вынік, на аснове якога ўзніклі ўсе іншыя вынікі. Гэты вынік заключаецца ў тым, што да моманту заканчэння вайны ворагі падцяпелі паражэнне, а мы разам з нашымі саюзнікамі зрабілі пераможцамі. Мы скончылі вайну поўнай перамогай над ворагамі, — у гэтым галоўны вынік вайны. Але гэта залішне агучны вынік, і мы не можам паставіць тут кропку. Вядома, разбіць ворагаў у такой вайне, як другая сусветная вайна, якой не было ў гісторыі чалавецтва, гэта азначае дамагчыся сусветна-гістарычнай перамогі. Усё гэта правільна. Але гэта ўсё-ж агучны вынік і мы не можам супакоівацца на гэтым. Каб зразумець вялікае гістарычнае значэнне нашай перамогі, трэба разгледзець гэтую справу больш канкрэтна.

Такім чынам, як трэба разумець нашу перамогу над ворагамі, што можа азначаць гэта перамога з пункту гледжання становішча і развіцця ўнутраных сіл нашай краіны?

Наша перамога азначае, раней за ўсё, што перамог наш савецкі грамадскі лад, што савецкі грамадскі лад з поспехам вытрымаў выпрабаванні ў агні вайны і даў сваю поўную жыццездальнасць. Як вядома, у замежным друку не раз выказваліся сцверджанні, што савецкі грамадскі лад з'яўляецца «рытэжым зусім жыццездольнай і ўстойлівай формай арганізацыі грамадства».

Больш таго. Цяпер гаворка ідзе ўжо не пра тое, жыццездольны ці не савецкі грамадскі лад, бо пасля відавочных паказальнікаў вайны ніхто з скептыкаў не адважваецца больш выступіць з сумненнямі наконт жыццездальнасці савецкага дзяржаўнага ладу. Цяпер гаворка ідзе пра тое, што савецкі грамадскі лад з'яўляецца больш жыццездольным і ўстойлівым, чым не савецкі грамадскі лад, што савецкі грамадскі лад з'яўляецца лепшай формай арганізацыі грамадства, чым усіякі іншы не савецкі грамадскі лад.

Наша перамога азначае, па-другое, што перамог наш савецкі дзяржаўны лад, што наша шматнацыянальная Савецкая дзяржава вытрымала ўсе выпра-

баванні вайны і давала сваю жыццездальнасць.

Як вядома, вядомыя дзеячы замежнага друку не раз выказваліся ў тым кірунку, што савецкая шматнацыянальная дзяржава ўяўляе «штучную і нежыццездольную пабудову», што ў выпадку якіх-небудзь складаных момантаў развал Савецкага Саюза будзе няўхільным, што Савецкі Саюз чакае лёс Аўстра-Венгрыі.

што савецкі дзяржаўны лад з'яўляецца ўзорам шматнацыянальнай дзяржавы, што савецкі дзяржаўны лад ёсць такія сістэма арганізацыі, дзе нацыянальнае пытанне і праблема супрацоўніцтва нацыяў вырашаны лепш, чым у кожнай іншай шматнацыянальнай дзяржаве.

Наша перамога азначае, па-трэце, што перамаглі савецкія ўзброеныя сілы, перамаглі наша Чырвоная Армія, што Чырвоная Армія па-геройску вытрымала

на гліняных нагах». Такія заявы рабілі не толькі ў Германіі, але і ў Францыі, Англіі, Амерыцы.

Цяпер мы можам сказаць, што вайна абвергла ўсе гэтыя заявы, як беспадстаўныя і смяротныя. Вайна паказала, што Чырвоная Армія з'яўляецца не «волатам на гліняных нагах», а першакласнай арміяй нашага часу, якая мае цалкам сучаснае ўзбраенне, надвычайна вопытны камандны склад і высокія

пабудавыцца шмат часу. (Бурныя апладысменты).

Гэтак разумеем мы канкрэтны перамогу нашай краіны над не ворагамі.

Такія ў аснове вынікі вайны. Памылкова было-б думаць, што можна дамагчыся такой гістарычнай перамогі без папярэдняй падрыхтоўкі ўсёй краіны да актыўнай абароны. Не менш памылкова было-б меркаваць, што такую падрыхтоўку можна зрабіць за кароткі тэрмін, на працягу якіх-небудзь трох-чатырох гадоў. Яшчэ больш памылкова было-б сцверджаць, што мы дамагліся перамогі дзякуючы толькі мужнасці нашых войск. Без мужнасці, вядома, нельга дамагчыся перамогі. Але адной толькі мужнасці недаволі для таго, каб адолець ворага, які мае шматлікую армію, першакласнае ўзбраенне, добра адкаваныя афіцэрскія кадры і надзвычайна пастаўленае забеспячэнне. Каб прыняць удар такога ворага, даць яму адпор, а потым нанесці яму поўнае паражэнне, для гэтага патрэбна было мець, акрамя беспрыкладнай мужнасці нашых войск, цалкам сучаснае ўзбраенне і прытым у дастатковай колькасці і добра арганізаванае забеспячэнне — таксама ў дастатковых памерах. Але для гэтага патрэбна было мець і прытым у дастатковай колькасці такія элементарныя рэчы, як: метал — для вытворчасці ўзбраення, ваенных прылад, абсталявання для прадпрыемстваў; паліва — для падтрымання працы прадпрыемстваў і транспарта; баваўну — для вытворчасці абмундзіравання; хлеб — для забеспячэння арміі.

Ці можна сцверджаць, што перад уступленнем у другую сусветную вайну наша краіна ўжо мела мінімальна-неабходныя матэрыяльныя магчымасці, патрэбныя для таго, каб задаволіць у асноўным гэтыя патрэбы? Я думаю, што можна сцверджаць. На падрыхтоўку гэтай грандыёзнай справы спатрабілася здзейсненне трох пяцігадовых планаў развіцця народнай гаспадаркі. Іменна гэтыя тры пяцігодкі дапамагалі нам стварыць гэтыя матэрыяльныя магчымасці. Ва ўсякім разе становішча нашай краіны ў гэтых адносінах перад другой сусветнай вайной у 1940 годзе, было ў некалькі разоў лепшым, чым перад першай сусветнай вайной, у 1913 годзе.

Якія матэрыяльныя магчымасці мела наша краіна перад другой сусветнай вайной?

Каб дапамагчы вам разабрацца ў гэтай справе, мне давядзецца зрабіць тут кароткую справаздачу аб дзейнасці камуністычнай партыі ў галіне падрыхтоўкі нашай краіны да актыўнай абароны.

Калі ўзяць лічыць за 1940 год, — год перад другой сусветнай вайной, — і параўнаць іх з лічбамі за 1913 год, — год перад першай сусветнай вайной, — дык мы будзем мець такі малюнак.

На працягу 1913 года ў нашай краіне было вырацавана 4 мільёны 220 тысяч тон чыгуна, 4 мільёны 230 тысяч тон сталі, 29 мільёнаў тон вугалю, 9 мільёнаў тон нафты, 21 мільён 600 тысяч тон таварнага збожжа, 740 тысяч тон баваўны-сыравіны.

Такія былі матэрыяльныя магчымасці нашай краіны, з якімі яна ўступіла ў першую сусветную вайну.

Гэта была эканамічная база староў Расіі, якая магла быць скарыстана для выдзнення вайны.

Што датычыцца 1940 года, дык на працягу гэтага года ў нашай краіне было вырацавана: 15 мільёнаў тон чыгуна, гэта значыць амаль у 4 разы болей, чым у 1913 годзе; 18 мільёнаў 300 тысяч тон сталі, гэта значыць у 4 з паловай разоў болей, чым у 1913 годзе; 166 мільёнаў тон вугалю, гэта значыць у 5 з паловай разоў болей, чым у 1913 годзе; 31 мільён тон нафты, гэта значыць у 3 з паловай разоў болей, чым у 1913 годзе; 38 мільёнаў 300 тысяч тон таварнага збожжа, гэта значыць на 17 мільёнаў тон болей, чым у 1913 годзе; 2 мільёны 700 тысяч тон баваўны-сыравіны, гэта значыць у 8 з паловай разоў болей, чым у 1913 годзе.

Такія былі матэрыяльныя магчымасці нашай краіны, з якімі яна ўступіла ў другую сусветную вайну.

Гэта была эканамічная база Савецкага Саюза, якая магла быць скарыстана для выдзнення вайны.

Розніца, як бачыце, велізарная.

Такое значэнне павялічэнне вытворчасці нельга лічыць простым і звычайным развіццём краіны ад адсталасці да прагрэса. Гэта быў скачок, пры дапамозе якога наша Радзіма ператварылася з адсталай краіны ў перадавую, з аграрнай — у індустрыяльную.

Цяпер мы можам сказаць, што вайна абвергла гэтыя заявы замежнага друку, як пабудаваныя ўсіх падстаў. Вайна паказала, што савецкі шматнацыянальны лад з поспехам вытрымаў выпрабаванні, яшчэ больш узмацніўся за час вайны і аказаўся цалкам жыццездольным дзяржаўным ладам. Гэтыя пані не зразумелі, што аналогія з Аўстра-Венгрыяй беспадстаўная, бо наша шматнацыянальная дзяржава выраста не на буржуазнай аснове, якая стымулюе пачуцці нацыянальнага недаверу і нацыянальнай варожасці, а на савецкай аснове, якая, наадварот, культывіруе пачуцці дружбы і брацкага супрацоўніцтва паміж народамі нашай дзяржавы.

Уласна кажучы, пасля вопыту вайны гэтыя пані не адважваюцца больш выступіць з адмаўленнем жыццездальнасці савецкага дзяржаўнага ладу. Цяпер гаворка ідзе ўжо не пра жыццездальнасць савецкага дзяржаўнага ладу, бо яго жыццездальнасць не выкалае сумнення. Цяпер гаворка ідзе пра тое,

усе нягоды вайны; ушчэнт разбіла армію нашых ворагаў і выйшла з вайны пераможцай (Вокліч з месца: «Пад кіраўніцтвам таварыша Сталіна!» Усе ўстанюць, бурныя, доўга немаўкальныя апладысменты, якія пераходзяць у аванцыю).

Цяпер усе прызнаюць, як сябры, так і ворагі, што Чырвоная Армія аказалася на вышнім сваім вялікім задам. Але не так было гадоў шэсць таму назад, у перыяд перад вайной. Як вядома, вядомыя дзеячы замежнай прэсы, і шмат якія прызнаныя аўтарытэты ваеннай справы за мяжой неаднаразова заяўлялі, што становішча Чырвонай Арміі выкалае вялікі сумненні, што Чырвоная Армія дрэнна ўзброена і не мае сапраўднага каманднага складу, што яе маральны стан — ніжэй усялякай крытыкі, што яна можа быць і будзе прыгоднай для абароны, але для наступлення неспрыгодна, што на выпадку удару з боку немечкіх войск Чырвоная Армія павінна разваліцца, як «волат

маральна-бавныя якасці. Не трэба забывацца на тое, што Чырвоная Армія з'яўляецца той самай арміяй, якая ўшчэнт разбіла германскую армію, якая ўчора яшчэ наводзіла жах на арміі еўрапейскіх дзяржаў.

Трэба адзначыць, што «крытыкаў» Чырвонай Арміі робіцца ўсё менш і менш. Больш таго, у замежнай прэсе ўсё часцей і часцей з'яўляюцца нататкі, якія адзначаюць высокія якасці Чырвонай Арміі, майстарства яе байцоў і камандзіраў, бездакорнасць яе стратэгіі і тактыкі. Гэта і зразумела. Пасля бліскучых перамоў Чырвонай Арміі пад Масквой і Сталінградом, пад Курскам і Бягарадам, пад Кіевам і Кіраваградом, пад Мінскам і Бабруйскам, пад Ленінградом і Талінам, пад Ясамі і Львовам, на Вісла і Нёмане, на Дунаі і Одры, пад Венай і Берлінам, — пасля ўсяго гэтага нельга не прызнаць, што Чырвоная Армія з'яўляецца першакласнай арміяй, у якой можна было-б

павучыцца шмат часу. (Бурныя апладысменты).

Гэтак разумеем мы канкрэтны перамогу нашай краіны над не ворагамі. Такія ў аснове вынікі вайны. Памылкова было-б думаць, што можна дамагчыся такой гістарычнай перамогі без папярэдняй падрыхтоўкі ўсёй краіны да актыўнай абароны. Не менш памылкова было-б меркаваць, што такую падрыхтоўку можна зрабіць за кароткі тэрмін, на працягу якіх-небудзь трох-чатырох гадоў. Яшчэ больш памылкова было-б сцверджаць, што мы дамагліся перамогі дзякуючы толькі мужнасці нашых войск. Без мужнасці, вядома, нельга дамагчыся перамогі. Але адной толькі мужнасці недаволі для таго, каб адолець ворага, які мае шматлікую армію, першакласнае ўзбраенне, добра адкаваныя афіцэрскія кадры і надзвычайна пастаўленае забеспячэнне. Каб прыняць удар такога ворага, даць яму адпор, а потым нанесці яму поўнае паражэнне, для гэтага патрэбна было мець, акрамя беспрыкладнай мужнасці нашых войск, цалкам сучаснае ўзбраенне і прытым у дастатковай колькасці і добра арганізаванае забеспячэнне — таксама ў дастатковых памерах. Але для гэтага патрэбна было мець і прытым у дастатковай колькасці такія элементарныя рэчы, як: метал — для вытворчасці ўзбраення, ваенных прылад, абсталявання для прадпрыемстваў; паліва — для падтрымання працы прадпрыемстваў і транспарта; баваўну — для вытворчасці абмундзіравання; хлеб — для забеспячэння арміі.

Ці можна сцверджаць, што перад уступленнем у другую сусветную вайну наша краіна ўжо мела мінімальна-неабходныя матэрыяльныя магчымасці, патрэбныя для таго, каб задаволіць у асноўным гэтыя патрэбы? Я думаю, што можна сцверджаць. На падрыхтоўку гэтай грандыёзнай справы спатрабілася здзейсненне трох пяцігадовых планаў развіцця народнай гаспадаркі. Іменна гэтыя тры пяцігодкі дапамагалі нам стварыць гэтыя матэрыяльныя магчымасці. Ва ўсякім разе становішча нашай краіны ў гэтых адносінах перад другой сусветнай вайной у 1940 годзе, было ў некалькі разоў лепшым, чым перад першай сусветнай вайной, у 1913 годзе.

Якія матэрыяльныя магчымасці мела наша краіна перад другой сусветнай вайной?

Каб дапамагчы вам разабрацца ў гэтай справе, мне давядзецца зрабіць тут кароткую справаздачу аб дзейнасці камуністычнай партыі ў галіне падрыхтоўкі нашай краіны да актыўнай абароны.

Калі ўзяць лічыць за 1940 год, — год перад другой сусветнай вайной, — і параўнаць іх з лічбамі за 1913 год, — год перад першай сусветнай вайной, — дык мы будзем мець такі малюнак.

На працягу 1913 года ў нашай краіне было вырацавана 4 мільёны 220 тысяч тон чыгуна, 4 мільёны 230 тысяч тон сталі, 29 мільёнаў тон вугалю, 9 мільёнаў тон нафты, 21 мільён 600 тысяч тон таварнага збожжа, 740 тысяч тон баваўны-сыравіны.

Такія былі матэрыяльныя магчымасці нашай краіны, з якімі яна ўступіла ў першую сусветную вайну.

Гэта была эканамічная база староў Расіі, якая магла быць скарыстана для выдзнення вайны.

Што датычыцца 1940 года, дык на працягу гэтага года ў нашай краіне было вырацавана: 15 мільёнаў тон чыгуна, гэта значыць амаль у 4 разы болей, чым у 1913 годзе; 18 мільёнаў 300 тысяч тон сталі, гэта значыць у 4 з паловай разоў болей, чым у 1913 годзе; 166 мільёнаў тон вугалю, гэта значыць у 5 з паловай разоў болей, чым у 1913 годзе; 31 мільён тон нафты, гэта значыць у 3 з паловай разоў болей, чым у 1913 годзе; 38 мільёнаў 300 тысяч тон таварнага збожжа, гэта значыць на 17 мільёнаў тон болей, чым у 1913 годзе; 2 мільёны 700 тысяч тон баваўны-сыравіны, гэта значыць у 8 з паловай разоў болей, чым у 1913 годзе.

Такія былі матэрыяльныя магчымасці нашай краіны, з якімі яна ўступіла ў другую сусветную вайну.

Гэта была эканамічная база Савецкага Саюза, якая магла быць скарыстана для выдзнення вайны.

Розніца, як бачыце, велізарная.

Такое значэнне павялічэнне вытворчасці нельга лічыць простым і звычайным развіццём краіны ад адсталасці да прагрэса. Гэта быў скачок, пры дапамозе якога наша Радзіма ператварылася з адсталай краіны ў перадавую, з аграрнай — у індустрыяльную.

ПРАМОВА таварыша І. В. СТАЛІНА НА ПРАДВЫБАРНЫМ СХОДЗЕ ВЫБАРШЧЫНАЎ СТАЛІНСКАЙ ВЫБАРЧАЙ АНРУГІ ГОРАДА МАСКВЫ

9 лютага 1946 года

(Канец. Пачатак на 1 стар.)

Гэта гістарычнае пераўтварэнне, якое маюць мажлівасць зрабіць на працягу трох пяцігодкаў, пачынаючы з 1928 года, — з перамога агранічэння дасягненні і даць краіне першую пяцігодку. Да гэтага часу года першай пяцігодкі. Да гэтага часу года першай пяцігодкі. Да гэтага часу года першай пяцігодкі.

Нельга сказаць, каб палітыка партыі не сустрэла супрацьдзейнасці. Не толькі адсталяны людзі, якія заўсёды ўхіляюцца ад усяго новага, але і шмат якіх вядомых членаў партыі сістэматычна адхілялі партыю назад і імкнуліся ўсялякімі спосабамі сцягнуць яе на «звычайны» капіталістычны шлях развіцця. Усе антыпартыйныя махіны трацінкістаў і прыхільнікаў «работа» ў справе сабатажа мерапрыемстваў нашага ўрада мелі адну мэту: сарваць палітыку партыі і затармазіць справу індустрыялізацыі і калектывізацыі. Але партыя не паддавалася ні пагрозам адных, ні лядману другіх, і ўпэўнена ішла наперад, нягледзячы ў тым, што яна не прыставаўлася да адсталяна, не баялася і супроць планы і ўвесь час захоўвала за сабой пазіцыю вядучай сілы. Не можа быць сумнення, што без такой стойкасці і вытрымкі камуністычная партыя не змагла-б абараніць палітыку індустрыялізацыі і калектывізацыі сельскай гаспадаркі.

Ці здолела камуністычная партыя правільна скарыстаць створаныя такім чынам матэрыяльныя мажлівасці для таго, каб разгарнуць ваенную вытворчасць і забяспечыць Чырвоную Армію неабходным узбраеннем? Я думаю, што яна здолела гэта зрабіць, і прытым здолела з найбольшым поспехам.

Не лічычы першага года вайны, калі эвакуацыя прамысловасці на ўсход затармазіла справу разгортвання ваеннай вытворчасці, дык на працягу астатніх шасці гадоў вайны партыя здолела дасягнуць такіх поспехаў, якія далі ёй мажлівасць не толькі забяспечыць фронт у дастатковай колькасці артылерыі, кулямэтаў, вінтовак, самалётаў, танкаў, боепрыпасаў, але і накапіць рэзервы.

Пры гэтым, вядома, што наша ўзбраенне па якасці не толькі не было горшым за нямецкае, але агулам нават было лепшым за яго.

Вядома, што наша танкавая прамысловасць на працягу апошніх трох год вайны вырабляла штогод у сярэднім больш 30 тысяч танкаў, самаходаў і бронемашын. (Бурныя апладсменты).

Вядома далей, што наша авіяцыйная прамысловасць вырабляла за той-жа перыяд штогод да 40 тысяч самалётаў. (Бурныя апладсменты).

Вядома, нарэшце, што наша мінамётная прамысловасць за перыяд 1942—1944 гадоў вырабляла штогод у сярэднім да 100 тысяч мінамётаў. (Бурныя апладсменты).

Зразумела, што адначасна з гэтым выраблялася адпаведная колькасць артылерыйскіх снарадаў, рознага гатунку мін, авіяцыйных бомб, вінтаўчых кулямётных патронаў.

Вядома, напрыклад, што ў адным толькі 1944 годзе было выраблена звыш 240 мільянаў снарадаў, бомб і мін (Апладсменты) і 7 мільярадаў 400 мільянаў патронаў. (Бурныя апладсменты).

Такія ўвогуле карціны забеспячэння Чырвонай Арміі ўзбраеннем і боепрыпасаў.

Як бачыце, яна непадобна на тую карціну, якую ўяўляла забеспячэнне нашай арміі ў перыяд першай сусветнай вайны, калі фронт цярпеў хронічны недахоп у артылерыі і снарадах, калі армія ваявала без танкаў і авіяцыі, калі на кожную тройку салдат выдавалася адна вінтовак.

Што датычыць забеспячэння арміі харчовымі прадуктамі і абмундзіраваннем, дык усім вядома, што фронт не толькі не адчуваў у гэтых адносінах ніякага недахопу, але меў нават неабходны рэзервы.

Так выглядае справа з работай камуністычнай партыі нашай краіны ў перыяд да пачатку вайны і на працягу самой вайны.

Цяпер некалькі слоў наконт планаў работ камуністычнай партыі на бліжэйшае будучае. Як вядома, гэтыя планы выкладзены ў новым пяцігодным плане, які павінен быць зацверджаны ў бліжэйшы час. Асноўныя задачы новага пяцігодкавага плана заключваюцца ў наступным:

«Вялікаму праўдыву народаў, ура!».

Я не сумняваюся, што калі дадзін вартую дапамогу нашым вучоным, яны здолеюць не толькі дагнаць, але і пераўзыйці ў бліжэйшы час дасягненні навуцы за межамі нашай краіны. (Працяглыя апладсменты).

Што датычыцца планаў на больш доўгі перыяд, дык партыя мае намер арганізаваць новыя магутны ўздым народнай гаспадаркі, які-б даў нам мажлівасць узровень узрастання прамысловасці, напрыклад, у тры разы ў параўнанні з даваенным узроўнем. Нам трэба дамагчыся таго, каб наша прамысловасць магла вытварыць штогод да 50 мільянаў тон чыгуна (Працяглыя апладсменты), да 60 мільянаў тон сталі (Працяглыя апладсменты), да 500 мільянаў тон вугалю (Працяглыя апладсменты), да 60 мільянаў тон нафты (Працяглыя апладсменты). Толькі пры гэтай умове можна лічыць, што наша Радзіма будзе гарантавана ад усялякага выдасвастання. (Бурныя апладсменты).

Такая мая кароткая справаздача аб дасягненні камуністычнай партыі ў надалейшым мінулым і аб планах яе работы на будучы час (Бурныя, працяглыя апладсменты).

Ваша справа меркаваць, наколькі правільна працавала і працуе партыя (Апладсменты) і ці не магла яна працаваць лепш (Смех, апладсменты).

Кажуць, што пераможцаў не судзіць (Смех, апладсменты), што іх не варта крытыкаваць, не варта правяраць. Гэта няправільна. Пераможцаў можна і трэба судзіць (Смех, апладсменты), можна і трэба крытыкаваць і правяраць. Гэта карысна не толькі для справы, але і для саміх пераможцаў, (Смех, апладсменты); менавіта будзе зазнаваць, больш будзе сцісласці (Смех, апладсменты). Я лічу, што выбарчая кампанія ёсць суд выбарчыкаў над камуністычнай партыяй, як над партыяй кіруючай. Вынікі выбараў будуць азначаць прусуд выбарчыкаў (Смех, апладсменты). Не шмат партыя была-б камуністычнай партыяй нашай краіны, калі-б яна баялася крытыкі, правярок. Камуністычная партыя гатовая прыняць прусуд выбарчыкаў. (Бурныя апладсменты).

У выбарчай барацьбе камуністычная партыя выступае не адна. Яна ідзе на выбары ў блоку з беспартыйнымі. У мінулыя часы камуністы ставіліся да беспартыйных і да беспартыйнасці з некалькімі недаверам. Тлумачыцца гэта тым, што сцягам беспартыйнасці нярэдка прыкрывалі розныя буржуазныя групы, якім невыгодна было выступаць перад выбарчыкамі без маскі. Так было раней. Але цяпер у нас другія часы. Беспартыйнасць аддаляе цяпер ад буржуазіі бар'ер, які завешчавае савецкім грамадскім ладам. Гэты-ж бар'ер аб'ядноўвае беспартыйнасць з камуністамі ў адзін агульны калектыў савецкіх людзей. Жывучы ў агульным калектыве, яны разам змагаліся за ўмацаванне магутнасці нашай краіны, разам ваявалі і прайшлі кроў на франтах у імя свабоды і велічы нашай Радзімы, разам кавалі і выкавалі перамогу над ворагамі нашай крціны.

Розніца паміж імі толькі ў тым, што адны знаходзяцца ў партыі, а другія — не. Але гэта розніца фармальна. Важна тое, што і тыя і другія робяць адну агульную справу. Таму блок камуністаў і беспартыйных з'яўляецца натуральнай і жыццёвай справай (Бурныя, працяглыя апладсменты).

У заключэнне дазваляюць выказаць вам падзяку за давер, які вы выказалі мне (Працяглыя, доўга немаўкальныя апладсменты). Вокліч з месца: «Вялікаму палкаводу ўсіх перамог, таварышу Сталіну, ура!».

ЗВАРОТ

Цэнтральнага Камітэта Усесаюзнай Камуністычнай Партыі (большэвіку)

да ўсіх выбаршчыкаў, да рабочых і работніц, сялян і сялянкі, да воінаў Чырвонай Арміі і Ваенна-Марскога Флота, да савецкай інтэлігенцыі

Таварышы!
10 лютага 1946 года грамадзіне нашай краіны будуць выбіраць дэпутатаў у Вярхоўны Совет Саюза Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік.

Восем год прайшло з часу першых выбараў у Вярхоўны Совет СССР. Вайна не дала магчымасці правесці чарговыя выбары ў тэрмін, прадгледжаны Савецкай Канстытуцыяй. Цяпер, калі Вялікая Айчынная вайна пераможна скончана і пачаўся перыяд мірнага развіцця, савецкі народ мае магчымасць правесці выбары дэпутатаў у Вярхоўны Совет СССР.

На мінулых выбарах партыя большэвіку заклікала выбаршчыкаў аддаць свае галасы кандыдатам блока камуністаў і беспартыйных. Грамадзіне і грамадзянік Савецкага Саюза дружна галасавалі тады за кандыдатаў блока камуністаў і беспартыйных. Тым самым народ адзінадушна ўхваліў палітыку камуністычнай партыі і выказаў ёй поўны давер.

На прадстаячых выбарах партыя большэвіку таксама выступае ў адзіным блоку, у шчыльным саюзе з беспартыйнымі рабочымі, сялянамі і інтэлігенцыяй. Як і ў мінулы выбарчыю кампанію, партыя ідзе на выбары разам з прафесійнымі саюзамі, з камсамолам і іншымі арганізацыямі і таварыствамі працоўных.

Партыя камуністаў разлічвае, што на прадстаячых выбарах у Вярхоўны Совет СССР выбаршчыкі зноў выкажуць давер камуністычнай партыі і ўхваліць яе палітыку. Партыя спадзяецца, што ўсе выбаршчыкі будуць галасаваць за кандыдатаў у дэпутаты, якія вылучаюцца камуністычнай партыяй сумесна з беспартыйнымі, за кандыдатаў блока камуністаў і беспартыйных.

Чаму камуністычная партыя разлічвае і спадзяецца, што савецкі народ на прадстаячых выбарах ухваліць яе палітыку і выбаршчыкі аддадуць свае галасы кандыдатам блока камуністаў і беспартыйных?

Партыя большэвіку разлічвае на давер народа і на падтрымку выбаршчыкамі кандыдатаў блока камуністаў і беспартыйных таму, што савецкія людзі маглі на шматгадовым вопыце пераканацца ў правільнасць палітыкі партыі, якая адпавядае карынным інтарэсам народа, перажаваючы ў тым, што ўся дзейнасць партыі большэвіку — гэта самаадданнае служэнне народу.

Пад кіраўніцтвам партыі большэвіку народ нашай краіны уставаўліў Савецкую ўладу і абаранілі яе ад інтэрвентаў і белавардзейцаў.

У гады мірнага будаўніцтва камуністычная партыя нястомна змагалася за ўздым народнай гаспадаркі краіны і ўзняцце матэрыяльнага дабрабыту народа. Правільная палітыка большэвікуй партыі ператварыла нашу краіну ў перадавую і магутную сацыялістычную дзяржаву. З кожным годам жыццё насельніцтва паліпшалася, рабілася больш культурным і зможным. Улічваючы небяспеку напад імперыялістычных рабаўнікоў на нашу краіну, небяспеку, якая насюбавалася, партыя большэвіку заклікала савецкіх людзей, не пакладаючы рук, працаваць для ўмацавання абароназдольнасці Радзімы. Працоўныя не шкадавалі сіл і сродкаў, каб умацаваць абарону СССР, узніць ваенна-эканамічную магутнасць савецкай дзяржавы.

Вераломны напад фашысцкай Германіі на Савецкі Саюз паставіў нашу краіну перад найбольшым выпрабаваннем. Ніколі яшчэ наша Айчына не была ў такой страшэннай небяспецы. Нямецкі фашысты ставілі сваёй мэтай знішчыць савецкую дзяржаву, захапіць нашу зямлю, абрабаваць багатыя краіны, вынішчыць мільёны савецкіх людзей, занявольць наш народ, асудзіць яго на вечнае гора і пакуты. Справа ішла аб жыцці і смерці Савецкай дзяржавы, аб жыцці і смерці народаў СССР, аб тым, — быць народам Савецкага Саюза вольным ці быць занявольеным.

Па закліку партыі большэвіку, па закліку таварыша Сталіна на абарону Радзімы ўзяліся ўсе народы савецкай краіны. Усе сілы народа былі накіраваны на дасягненне адной мэты — разграміць нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Для заваявання перамогі савецкія людзі не спыняліся ні перад якімі ахвярамі і цяжкасцямі, стойка пераносілі ўвесь цяжар і нягоды вайны, гераічна змагаліся і працавалі ў імя абароны Радзімы. Гісторыя не ведае другога такога прыкладу самаадданай барацьбы народа за сваю Айчыну.

У першы перыяд вайны наша армія цярпела часовыя няўдачы. Ворагу ўдалося акупіраваць значную частку савецкай тэрыторыі. Былі ў нас моманты надвычай цяжкага становішча, калі Чырвоная Армія вымушана была адступіць, пакідаючы родныя нам вёскі і гарады. У гэты цяжкі час увесь савецкі народ выказаў вялікі давер і моц-

ную падтрымку камуністычнай партыі і савецкаму ўраду. Камуністычная партыя высока ацэньвае давер савецкага народа, аказаны ёй у такі цяжкі час, і ганарыцца гэтым даверам.

У жорсткіх баях з ворагам савецкі народ пад вадзіцельствам партыі Леніна—Сталіна заваяваў перамогу. Наша справядлівая справа перамагла. Разгромлены, як нямецкі, так і японскія імперыялісты—захопнікі. З гэтага часу наша Айчына пазбаўлена ад пагрозы нямецкага нашествя на захадзе і японскага нашествя на ўсходзе.

У выніку перамогі над нямецкімі і японскімі імперыялістамі Савецкі Саюз умацаваў бяздольнасць сваіх межаў, абараніў дзяржаўны інтарэсы народаў нашай краіны, іх нацыянальную самастойнасць, свабоду і культуру.

Савецкі народ, Чырвоная Армія вызвалілі ад нямецка-фашысцкіх прыгнятальнікаў Заходнюю Украіну, якая нездоўга да вайны ўз'ядналася з Савецкім Саюзам. Цяпер згодна дагавору з Польшчай ад савецка-польскай граніцы канчаткова вызначаны заходнія межы Савецкай Украіны. Згодна дагавору з Румыніяй у састаў Савецкага Саюза ўвайшла Паўночная Букавіна. Згодна дагавору з Чэхаславакіяй у састаў нашай дзяржавы ўвайшла Закарпацкая Украіна. З гэтага часу Савецкая Украіна поўнацю аб'ядноўвае ўсе украінскія землі, аб чым вякамі марыў украінскі народ.

Збыліся адвечныя жаданні беларускага народа аб уз'яднанні ў адзінай нацыянальнай дзяржаве. Цяпер згодна дагавору з Польшчай вызначаны заходнія межы Савецкай Беларусі. Усе тэрыторыі, дзе жывуць беларусы, канчаткова ўз'яднаны ў адзіную Савецкую Беларусь.

Савецкая Малдавія цалкам аб'яднала тэрыторыю з малдацкім насельніцтвам. У Прыбалтыцы вызвалены ад нямецкага прыгнёту Савецкая Літва, Савецкая Латвія, Савецкая Эстонія.

Здзейснена справядлівае патрабаванне літоўскага народа: яму зварнута адарваная ад Літвы немцамі Клайпедская абласць.

Да Савецкага Саюза далучана абласць Кенігсберга, і мы володаем цяпер добрым незамысловым портам у Балтыйскім моры.

На паўночным захадзе мы аднавілі вашу граніцу з Фінляндіяй у адпаведнасці з савецка-фінскай дагаворам 1940 года. На поўначы Савецкаму Саюзу зварнута тэрыторыя раёна Печынгі. Савецкі Саюз мае цяпер на тэрыторыі Фінляндіі ваенна-марскую базу ў Поркала-Уд.

На Далёкім Усходзе нашай краіне вернуты Паўднёвы Сахалін і Курыльскія астравы. З гэтага часу яны будуць з'яўляцца не сродкам адрыву Савецкага Саюза ад акіяна і базай японскага нашествя на наш Далёкі Усход, а сродкам непасрэднай сувязі Савецкага Саюза з акіянам і базай абароны нашай краіны ад японскай агрэсіі. Адноўлены правы нашай дзяржавы на раёны Порт-Артура і Дальняга ў паўднёвай частцы Манчжурі, што таксама ўмацоўвае бяспеку ўсходніх межаў Савецкага Саюза.

Перамога савецкага народа ў Айчынай вайне 1941—1945 гадоў з'яўляецца трыумфам палітыкі Усесаюзнай Камуністычнай партыі (большэвіку).

у вагню ворага, яна ўзбагаціла савецкую навуку і тэхніку, культуру і мастацтва новымі выдатнымі дасягненнямі і вынаходствамі. У рэдах Чырвонай Арміі, Ваенна-Марскога Флота, партызанскіх атрадах гераічна змагаліся за Бяспрыкладныя цяжкасці вайны не здавалі, а яшчэ больш загартавалі волю, дух і адзінства савецкага народа.

Хто жадае, каб наш народ заўсёды быў адзіным і згуртаваным, той будзе галасаваць за кандыдатаў блока камуністаў і беспартыйных.

Савецкая дзяржава заснавана на роўнапраўнасці і дружбе народаў. У мірны час працоўныя ўсіх нацыянальнасцей СССР у братэрскім супрацоўніцтве развілі сваю гаспадарку і культуру. У час грознай небяспекі ўсе народы Савецкага Саюза, як браты, узяліся на абарону сваёй маці-Радзімы. Рускія, украінцы, беларусы, азербейджанцы, грузіны, армяне, туркмены, узбекі, таджыкі, казакі, кіргізы, карэлы, малдаване, літоўцы, латышы, эстонцы і ўсе другія народы нашай вялікай краіны самахвэрна абаранялі савецкую Радзіму. У гэтым выявіўся гераізм і жыццельны савецкі патрыятызм народаў Савецкага Саюза, сіла і жыццёваць палітыку, якую няўхільна праводзіла партыя большэвіку. Савецкі патрыятызм аб'ядноўвае нас і народнасці нашай краіны ў адзіную братэрскую сям'ю. Цяпер для ўсіх вядома, што народы нашай краіны здолелі абараніць сваю свабоду і незалежнасць імяна таму, што яны аб'яднаны ў Саюзе Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік. У Айчынай вайне яшчэ больш умацавала дружбу народаў, яшчэ шчыльней згуртавала яны вакол свайго старэйшага брата—рускага народа.

Хто жадае, каб народы Савецкага Саюза былі і надалей свабоднымі і роўнапраўнымі, хто імкнецца да таго, каб і ў далейшым мацнела дружба паміж народамі СССР, той будзе галасаваць за кандыдатаў блока камуністаў і беспартыйных.

Савецкі Саюз стварае магутны і магутнай дзяржавай дзякуючы таму, што ў нашай краіне перамог сацыялізм. На аснове сацыялізма была ліквідавана адвечная эканамічная адсталасць нашай краіны. За гады пяцігодкаў савецкі народ сваёй упортай і самахвэрнай працай стварыў перадавую сацыялістычную гаспадарку. І гэта выратавала нашу Радзіму ў вайне супроць гітлераўскай Германіі. Эканамічная аснова Савецкай дзяржавы з'яўляецца непараўнальна больш жыццельна-адстойнай, чым эканоміка варажых дзяржаў.

Наша айчынная індустрыя ў час вайны з месца на месца паліпшвала сваю прадукцыю і ўсё ў большай і большай колькасці забяспечвала Чырвоную Армію самалётамі, танкамі, боепрыпасаў і забеспячэннем. Цяпер, пасля сканчэння вайны, нашы фабрыкі і заводы пераводзяцца на вытворчасць прадукцыі мірнага часу. Перад нашай краінай адкрываюцца шырокія магчымасці развіцця прамысловасці і ўсе народнае гаспадаркі. Савецкай краіне не пагражаюць крызісы і катастрофы, якія адбываюцца ў капіталістычных краінах. У Савецкім Саюзе няма і не будзе ні крызісаў, ні беспрацоўя.

Перад савецкім народам стаіць задача хутэйшага аднаўлення і далейшага азвіцця сацыялістычнай прамысловасці і транспарта. У прадстаячых пяцігодках неабходна забяспечыць далейшым уздым нашай цяжкай прамысловасці, каб даць краіне больш метала, вугалю, нафты, выпускаць больш станкоў, больш паравозаў, вагонаў, аўтамабіляў, трактараў і іншых машын. Трэба дамагчыся, каб наша прамысловасць і транспарт былі забяспечаны яшчэ лепшым абсталяваннем і дасканалымі машынамі, магутнымі рухавікамі, каб на службу народнай гаспадаркі краіны былі паставлены ўсе дасягненні перадавой навуцы і тэхнікі.

Хто жадае новага росквіту сацыялістычнай прамысловасці, хто імкнецца да таго, каб наша сацыялістычная гаспадарка ў самы кароткі тэрмін дасягнула свайго даваеннага ўзроўню і значна перавысіла яго, той будзе галасаваць за кандыдатаў блока камуністаў і беспартыйных.

Савецкі Саюз, дзякуючы перамозе калгаснага ладу, зрабіўся краінай перадавой сацыялістычнай сельскай гаспадаркі. На аснове калгаснага ладу была пераўтворана самая адсталая галіна народнай гаспадаркі — земляробства. У гады мірнага будаўніцтва савецкая дзяржава стварыла тысячы матына-трактарных станцый, забяспечыла калгасы і саўгасы перадавой машынай тэхнікай. Ва ўмовах вайны калгасы лад пазналі сваю вялікую жыццёвую сілу. Калі-б не было ў нас калгасу, сельская гаспадарка прышла-б у час вайны да поўнага заняпаду і пакінула-б армію і краіну без

(Прыйг на 3 стар.)

ПРАМОВА таварыша В. М. МОЛАТАВА

НА ПРАДВЫБАРНЫМ СХОДЗЕ ВЫБАРШЧЫКАЎ МОЛАТАЎСКАЙ ВЫБАРЧАЙ АКРУГІ г. МАСКВЫ

6 лютага 1946 года

(Канец. Пачатак на 3 стар.)

больш глыбокім усведамленнем важнасці гэтай задачы і пастараемся, каб гэтыя нашыя працы былі вартыя вялікай задачы. У нас няма і не будзе крысаў, калі прамысловасць падае ў яму, як гэта ўласціва капіталістычным краінам. У нас няма і не будзе беспрацоўя, бо мы даўно ўжо вызваліліся ад кайданаў капіталізму і ад панавання прыватнай уласнасці. Свядома праца і сацыялістычнае саборніцтва на нашых фабрыках і заводах, у калгасах і саўгасах, на чыгунках і на ўстановах рухаюць наперад нашу гаспадарку. (Апладысменты). Нам трэба асабліва дабаць аб тым, каб праца кожнага чалавека зрабілася больш прадукцыйнай, бо ў гэтым заключаецца не толькі асабістая зацікаўленасць кожнага працоўнага, але і агульная зацікаўленасць дзяржавы. Прамінуў час, калі працавалі пад «Дубінушку». Вядома, «Дубінушка» — песня добрая. Добрая песня і «Эй, ухнем». Але кожнай гародніне свой час. У нашу эпоху, эпоху машын і высокай тэхнікі, — ды яшчэ калі мы хочам «дагнаць і перагнаць», — трэба шырэй і больш эфектыўна ўкараніць новую тэхніку ва ўсе галіны нашай народнай гаспадаркі, каб сучасныя дасягненні тэхнікі і навукі адгравіравалі ўсе большую ролю ў развіцці нашай прамысловасці і ўсяе народнае гаспадаркі. Тады мы вырашым задачу — задачу дагнаць і перагнаць у эканамічных адносінах найбольш развітыя капіталістычныя краіны з тым поспехам, якога патрабуюць інтарэсы нашай краіны і інтарэсы камунізму. (Апладысменты).

Зразумела, каб канчаткова вырашыць гэту найважнейшую задачу, нам патрэбны працягла перыяд міра і забяспечанне бяспекі нашай краіны. Міралюбівая палітыка Савецкага Саюза не якая-небудзь з'ява, што мінаеца, яна вынікае з карэнных інтарэсаў і надзейных патрэб нашага народа, з яго імкнення да хутэйшага павышэння свайго матэрыяльнага дабрабыту, з велізарнага запатрабавання савецкіх людзей у стварэнні свайго, новага, культурнага сацыялістычнага быту і з глыбокай упеўненасці нашага народа ў тым, што Савецкі Саюз з поспехам вырашыць усе гэтыя задачы, калі зграя агрэсараў будзе сядзець на ланцугу. Вось чаму савецкі народ такі шчыльны, калі справа ідзе аб магчымых асяродках «парушэння міру і міжнароднай бяспекі ці аб якіх-небудзь інтрыгах у гэтым сэнсе. Наш народ насцяржоваецца і цяпер, калі гэта трэба. Ці варта, напрыклад, абмякнуць такія факты, калі скажам, у раёне кіравання нашага саюзніка захоўваюцца ў тым ці іншым выглядзе сотні тысяч германскіх войск разбітай гітлераўскай арміі? Нельга не прызнаць становішча значнае таго, што саюзнік прызнаў неабходнасць пакончыць з такім становішчам. Ці — другі факт. Яшчэ і цяпер у Італіі на срэды саюзнікаў, захоўваюцца дзесяткі тысяч войск польскага фашыста генерала Андэрс, вядомага свайой нянавісцю да Савецкага Саюза і гатовы да ўсякага авантур супроць новай, дэмакратычнай Польшчы. Ніяк нельга вытлумачыць такія факты інтарэсамі міру і бяспекі народаў. Альбо, вось, такі выпадак. На тэрыторыі Аўстрыі, за межамі савецкай зоны, застаўся існаваць рускі белагвардзейскі пяхотны корпус палкоўніка Рагожына, які ў час вайны знаходзіўся на найму ў Гітлера на паслугах. Вядома, мы патрабавалі ліквідацыі банды гэтых вылюдкаў у тых-жа інтарэсах міру і прыязных адносін паміж саюзнікамі.

Савецкі Саюз нямае зрабіў для таго, каб стварыць новую, больш эфектыўную арганізацыю аховы міру і бяспекі народаў. Арганізацыя «Аб'яднання Нацыяў» ўжо прыступіла да сваёй работы, і мы жадзем ей поспеху ў ажыццяўленні яе важных задач. Наш уздел у гэтай арганізацыі накіраваны на тое, каб яна іграла дзейную ролю ў папярэджанні новых войнаў і ва ўтварэнні ўсіх і ўсякіх імперыялістычных агрэсараў і гвалцінскіх імперыялістычных агрэсараў і гвалцінскіх імперыялістычных агрэсараў. У інтарэсах усеагульнага міру Савецкі Саюз заўсёды гатовы да дружнай мірасудзейнай працы з вялікімі і малымі міралюбівымі краінамі. У Савецкім Саюзе няма ваўнічых авантурыстчных груп, як гэта мае месца сярод пануючых класаў у некаторых іншых краінах, дзе ненажэрным імперыялістам заахвоўваецца ўжо цяпер небяспечная вальтва аб «трэцяй сусветнай вайне». Сапраўдныя прыяцельскія міру і бяспекі народаў зноўдуць і ў далейшым у асобе Савецкага Саюза вернага саюзніка і надзейную апару. (Працягла апладысменты).

Гэта не значыць, што мы бескланотныя наконт магутнасці Чырвонай Арміі і нашага Ваенна-Марскага флота. Не, клопат аб узброеных сілах у нас не слабее. Наша армія, як ніколі, набыла баявы вопыт, умацавала і загартавалася. У ходзе вайны яна прайшла вялікі шлях развіцця і перабудавалася ў

адпаведнасці з сучаснымі запатрабаваннямі ваеннай справы. Баявы дух і савецкі патрыятызм нашых воіск вядомыя. Урад і кіраўнікі Чырвонай Арміі робяць усё для таго, каб і ў адносінах навішніх відаў узбраення наша армія ні ў чым не ўступала арміі кожнай іншай краіны. Досыць сказаць, што на чале узброеных сіл Савецкага Саюза ўсе гэтыя гады стаіць вялікі палкаводзец і прадбачлівы правадчык нашай краіны Генералісімус Сталін. (Бурныя аваяцыя ўсе залі).

Усё гэта вызначае нашы новыя, пасляваенныя задачы. Сюды належыць як вялікія праблемы ўнутранага і знешняга парадку, што вызначаюць будучае нашай краіны і нашай справы, так і задачы сёнешняга дня, што патрабуюць неадкладнага вырашэння. Большэвіцкая партыя вучыць нас умельству спалучаць гэтыя задачы. Без канцэнтравання патрэбных сіл і сродкаў на вырашэнні карэнных задач дзяржавы мы не можам упэўнена глядзець наперад, не кажучы ўжо аб тым, што вайна з выключнай сілай паказала ўсю правільнасць такой большэвіцкай палітыкі за ўвесь мінулы перыяд будаўніцтва нашай дзяржавы. (Апладысменты). Адным з галоўных дасягненняў нашай партыі можна лічыць той баспрэчны факт, што наш народ ужо даўно зразумеў глыбокі сэнс гэтай генеральнай лініі большэвіцкай палітыкі. (Апладысменты). Але партыя заўсёды патрабавала, каб магчымасці, якія ёсць, — а іх у нас нямае, — былі шырэй і больш настойліва скарыстаны для задавальнення насельніцтва па палітычнаму побыту насельніцтва. З бюракратычным занябданнем так званых «дробных» пытанняў партыя заўсёды вяла бялітасную барацьбу, заклікаючы не толькі да большэвіцкай самакрытыкі, але і да актыўнай грамадскай крытыкі работы бліжэй кіраўнікоў. Справядліва будзе імяна цяпер, калі вайна пакінута пасля сябе многа такога роду спраў, напаміньце аб гэтым кіраўнікам нашых арганізацый і ўстановаў.

Шмат што, вядома, залежыць ад умельства працаваць, а яшчэ больш — ад сапраўднага жадання вучыцца працаваць. Вядома, што вучыцца ніколі не позна. Гэта тычыцца як да мясцовых, так і да цэнтральных кіруючых работнікаў. Таварыш Сталін не раз нам гаварыў аб тым, як карысна, каб кіруючыя работнікі падводзілі вынікі сваёй работы за кожны дзень, каб яны часцей і больш сур'ёзна ўнікалі ў вынікі сваёй дзейнасці. Бо ад кіраўнікоў-жа ў наш час шмат залежыць у абы якой справе. Адзін і той-жа завод, адзін і той-жа калгас, адна і тая-ж арганізацыя альбо ўстанова ў руках аднаго кіраўніка дае адны вынікі, у руках другога, калі кіраўнік лепшы, дае значна лепшыя вынікі. Як вядома, рабочы аб работніца штодзённа падводзіць вынікі сваёй работы. Яны цікавяцца і ведаюць, колькі вынікі выраблялі за дзень прамысловай прадукцыі, які вынік іх працы. Тое-ж самае трэба сказаць і аб сельскім і сялянскім. Вынік іх працы знаходзіць сваё выражэнне ў калгасных працяжнях, і мы ведаем, як нашы калгаснікі і калгасніцы клопаюцца аб тым, каб вырабляць больш працяжэў, і як гэта глыбока ўжо ўвайшло ў быт калгаснай вёскі. Трэба, каб і кіруючыя работнікі выраблялі прывычку падводзіць вынікі кожнага дня сваёй работы і навучыліся з належнай самакрытыкай ставіцца да вынікаў сваёй дзейнасці. Тады ў рабоце многіх нашых паважаных таварышаў будзе менш хібаў, і мы даб'ёмся патрэбных нам сучасных большэвіцкіх тэмпаў у вырашэнні ўсіх наспелых пытанняў. Партыя сваёй палітыкай дае нам правільную лінію ў рабоце. Трэба, каб мы, кіруючыя работнікі мясцовых і цэнтральных арганізацый, справай паказалі сваё умельства працаваць і наша большэвіцкае імкненне да таго, каб працаваць лепш, больш прадукцыйна, з найбольшай карысцю для народа. Мабыць, вы згодзіцеся, што гэтага жаданню ўсе нашы выбаршчыкі.

У нас ёсць усе падставы разлічваць, што на выбарах у Вярхоўны Совет наш народ зноў выкажа давер большэвіцкай партыі і дружна падтрымае кандыдатаў сталінскага блока камуністаў і беспартыйных рабочых, сялян і інтэлігенцыі. Гэта толькі ўзмацняе адданасць, якая кладзецца на дэпутатаў; яны павінны быць вартыя даверу вялікага народа і павінны апраўдаць давер сваіх выбаршчыкаў. (Апладысменты). Няхай-жа новыя выбары паслужаць яшчэ большаму агураванню нашага народа і нашаму далейшаму руху наперад пад выпрабаваным кіраўніцтвам большэвіцкай партыі і нашага вялікага, роднага Сталіна! (Бурныя, доўга немаўжаючая аваяцыя. Крыкі «Ура!». Усе ўстаюць. Воклічы: «Няхай жыве вялікі Сталін», «Няхай жыве верны палпчнік вялікага Сталіна — таварыш Молатаў!»).

ПРАМОВА таварыша К. Е. ВАРЫШЫЛАВА

на прадвыбарным сходзе выбаршчыкаў Мінскай гарадской выбарчай акругі

7 лютага 1946 года

З'яўленне ў залі членаў Прэзідыума сустрэкаецца бурнымі апладысмантамі прысутных. Прысутныя ў залі стаяць вітаючы іх.

Старшыня: Слова мае кандыдат у дэпутаты Вярхоўнага Саюза ССР, Намеснік Старшын Савета Народных Камісароў ССРР, Член Палітбюро Цэнтральнага Камітэта камуністычнай партыі (большэвікоў), Маршал Савецкага Саюза Кліменцій Ефрэмавіч Варышылаў. (Бурныя апладысменты. Усе ўстаюць).

Таварыш Варышылаў:

Таварышы, прыношу вам і ў вашай асобе ўсім іншым тут не прысутным таварышам выбаршчыкам маю сардэчную падзяку за той давер, які вы выказваеце мне, другі раз вылучыўшы маю кандыдатуру ў дэпутаты Вярхоўнага Саюза ССРР. (Апладысменты).

Бліскучыя прамовы, якія былі заслуханы намі, у некаторай ступені мелі дацэнненне і да маёй персони. Я не з сціпласці, а з пачуцця справядлівасці павінен заявіць, што ўсё тое, што было сказана па майму адрасу, трэба аднесці за кошт нашай партыі і вялікага арганізатара Савецкай дзяржавы, арганізатара і будаўніка шчасця народнага таварыша Сталіна. (Бурныя апладысменты). Наша партыя, вялікі і мудры Сталін з'яўляюцца арганізатарамі і нашай дзяржавы і нашых перамог. (Апладысменты).

Мы, сціплыя работнікі нашай партыі, зразумела, абавязваемся быць вернымі служачцамі народа, у прыватнасці і я запэўніваю, калі вы мяне зноў выберыце дэпутатам Вярхоўнага Саюза, быць вартым вашага даверу. (Апладысменты).

Таварышы, мне вельмі цяжка выступіць пасля выдатных і грунтоўных прамоў мясцовых цудоўных людзей, якія прадманствалі і глыбіню думкі і вялікае майстэрства прамоўцаў. Зварот Цэнтральнага Камітэта нашай камуністычнай партыі да ўсіх выбаршчыкаў у сувязі з выбарамі ў Вярхоўны Совет ССРР вамі ўсімі прычатымі, і мне здаецца, я нічога новага не магу дадаць да таго, што ў гэтым гістарычным дакуменце сказана. У гэтым дакуменце па-сталінску сфармулявана ўсё, што рабілі наша партыя і народ да вайны, што яны зрабілі ў час вайны, і вызначаны перспектывы і план дзеяння на будучы час. Аднак, як гаворыць руская прыказка: «Узяўся за гуж, не кажы што не дуж» (Смех). Выйшаў на трыбуну — значыць гавары прамову (Апладысменты).

Мы пераможна закончылі Вялікую Айчынную вайну. Беларусь у Айчыняй вайне пацярпела, бадай што, больш, чым якая-небудзь іншая рэспубліка Савецкага Саюза. Гэта і зразумела: яна была адной з першых, на якую напалі здрадлівыя вораг.

Вялікі Сталін, наша партыя прадбачліва магчымасць вайны яшчэ задоўга да яе пачатку. Таварыш Сталін папярэджаў і партыю і народ у сваіх выступленнях аб усмернай пільнасці. Вось чаму Чырвоная Армія, Ваенна-Марскі Флот, ваенна-паветраныя сілы, усе іншыя роды войск заўсёды былі ў поўнай зброі нашай партыі і таварыша Сталіна. Ім аддавалася належнае ўвага і патрэбныя сродкі. Чаму-ж адважыўся вораг напасці на Савецкі Саюз? Гэта адбылося таму, што апроч Савецкага Саюза не было іншай вялікай дзяржавы, якая-б па-сапраўднаму на справе змагалася за мір, імкнулася-б, нахваліў Савецкага Саюза, знайсці шляхі і сродкі, каб не дапусціць вайны, што навісала над чалавецтвам. Усе намаганні Савецкага Урада, ужытыя задоўга да вайны, не далі жаданых вынікаў. Гэтым і тлумачыцца, што нахабная фашысцкая армія Германіі, якая малакава пракацілася амаль без супраціўлення па Еўропе, адважылася напасці на Савецкі Саюз, цалкам перакананая ў хуткім поспеху. Добра падрыхтаваная і да зброі узброеная гітлераўская армія, якая мелі ўжо вялікі баявы вопыт і перакананая ў сваёй неперажанасці, на пачатку праніклі глыбока ў нашу краіну, робячы нечуваныя злычымства, спальваючы і разбураючы нашы гарады і вёскі, знішчаючы нявінных савецкіх людзей.

Нягледзячы на цяжкае становішча нашай Чырвонай Арміі ў першы перыяд вайны, Вялікі Сталін яшчэ 3 ліпеня 1941 года вызначыў далейшы шлях германскага фашызма. Заклік любімага правадчы да народаў, арміі і флота, яго геніяльнае ўказанні і патрабаванні паклалі пачатак пераможнаму адпору, абумовілі гібель ворага, што зарываеся ў сваёй неперажанасці, на пачатку праніклі глыбока ў нашу краіну, робячы нечуваныя злычымства, спальваючы і разбураючы нашы гарады і вёскі, знішчаючы нявінных савецкіх людзей.

Пасля цяжкіх, але слаўных баёў пад вярхоўным камандаваннем Вялікага Сталіна сілы ворага былі зламаны спачатку пад Масквой, а затым пачаўся паслядоўны і ўжо смертэльны разгром яго сіл.

Мы перамаглі ў гэтай нябачанай у гісторыі народаў вайне таму, што савецкі народ, якім кіруе камуністычная партыя, меў сваім правадчыром і Вярхоўным Галоўнакамандуючым геніяльнага арганізатара, светлы і магутны розум якога не мае сабе роўных — таварыша Сталіна. (Бурныя апладысменты).

Як у галіне будаўніцтва і развіцця вытворчасці прамысловай прадукцыі, так і ў справе сацыялістычнага земляробства мы павінны няўхільна і хутка, як таго патрабуе наша партыя і вялікі Сталін, рухацца наперад, дамагацца новых і ўсё больш значных поспехаў.

Сацыялістычная культура ў Савецкай дзяржаве ўзнята на велізарную вышыню, але мы не можам задавальнацца дасягнутымі поспехамі. Як і ва ўсіх іншых галінах сацыялістычнага будаўніцтва, мы абавязаны і культуру ва ўсіх Савецкіх рэспубліках рухаць наперад, дамагацца і ў гэтай галіне новых поспехаў.

Тут выступала народная настаўніца т. Малкова. Яна гаварыла пра нашага народнага настаўніка, пра яго вялікую і ўдзячную работу па навучанню і выхаванню савецкіх дзяцей. Наш народны настаўнік карыстаецца ў народа і аўтарытэтам і любоўю. Неабходна яшчэ больш аддаваць увагу справе выхавання нашых дзяцей, дамагаючыся народным настаўнікам у іх рабоце, у іх культурным развіцці. Трэба яшчэ большую надаваць увагу школам, клубам, бібліятэкам-чытальням, тэатрам, кіно і ўсім іншым, што служыць справе культуры і абслугоўвання савецкіх людзей, удасканалення наша сацыялістычнае грамадства.

Савецкая мастацтва ва ўсіх яго шматлікіх рознастайных формах заслужыла прызнанне і любоўю народа і добрай апуляцый за межамі нашай Радзімы. Неабходна і надалей рухаць выша цудоўнае савецкае мастацтва наперад, дамагаючыся яму развіцця і ўдасканалення.

Прадстаўнікі нашага мастацтва: аргісты, сьпевакі, танцоры, музыканты, якія прыязджаюць за мяжу, як вяршылі, карыстаюцца ў гледача велізарным поспехам, які цяжка перадаць. Гэта важнае сведчанне здобыткаў, якіх да сягнула савецкае мастацтва.

Таварышы, інтэлігенцыя Савецкага Саюза ў гэту вайну апраўдала цалкам той давер, які ёй выказаў наш народ, наша партыя і Вялікі Сталін. Яна ўклала ўсю сваю душу і ведаў у справу развіцця ваеннай прамысловасці, у справу выхавання новага і ўдасканалення старога ўзбраення, у справу будаўніцтва ваенных заводаў і развіцця ўсіх відаў транспарта. Немагчыма пералічыць усіх шматлікіх рознастайных галін, дзе наша савецкая інтэлігенцыя, разам з рабочымі, разгарнула і праводзіла велізарную карысную працу на карысць Радзімы, для яе абароны, для разгрому ворага. Сучасная армія і Ваенна-Марскі Флот, паветраныя сілы, танкавыя, інжынерныя і іншыя войскі на неабходнасці маюць вялікую і праекую інтэлігенцыю. Армія ваеннага часу ўвабрала ў сябе велізарную масу тэхнічнай і іншай інтэлігенцыі, якая прышла з заводаў і гарадоў. Усе яны былі адважнымі воінамі і высока-карыснымі работнікамі на сваіх адважных пастах. Нашу інтэлігенцыю і надалей будзем вырошчваць і берагчы.

Таварышы, я ўжо сказаў, што Беларусь пацярпела ад вайны, мабыць, больш, чым якая-небудзь іншая рэспубліка Савецкага Саюза.

Беларусь, будучы вагаранічым рэспублікай, павінна была першай прыняць на сябе удар нахабнага і здрадлівага ворага. Трэба здзіўляцца не з таго,

што ворагі напалі раней за ўсе на Беларусь і Украіну, а з таго, што параўнальна нешматлікі беларускі народ, прыняўшы на сябе першы удар, не здыргануўся. Беларускі народ перанёс гэтыя страшныя першыя дні гераніа і не толькі не разгубіўся, не сгануў перад ворагам сваёй спіны, а, наадварот, загартаваўшыся, вылучыў велізарны лік байцоў неспарэдна ў армію і сотні тысяч лепшых і адважных сыноў і дочак у партызанскія атрады.

Гэта адбылося таму, што Беларусь — не проста Беларусь, а яна з'яўляецца Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікай, таму што барачыбой беларускага народа кіравала камуністычная партыя Беларусі — слаўны атрад нашай магутнай Усеагульнай Камуністычнай Партыі большэвікоў. Таму, што беларускія камуністы на чале з прысутнымі тут кіруючымі таварышамі прарабілі велізарную работу для таго, каб агуравалі народ, каб натхніць яго на барацьбу з гітлераўскімі захопнікамі, зрабіць яго неагняемым і тым выканаць волю нашай партыі, волю вялікага Сталіна (Бурныя, працягла апладысменты), і яны бліскуча справіліся з гэтай задачай.

Таварыш Панамарэнка, таварышы Наталевіч, Малін, Казлоў, Кісялёў, Лявіцкі, Эйдзінаў і другія прысутныя тут таварышы — гэта лепшыя сыны беларускага народа, гэта тыя людзі, якія былі ўперадзе найбольш перадавых людзей Беларусі, якія аддавалі свае сілы, усевай сваёй багаты партыі, дзяржаве і грамадскі вопыт справе абароны Радзімы, справе абароны свайго народа.

Компартыя Беларусі дапамагалі не ў малой ступені слаўныя беларускія камсамольцы. Яны не толькі са зброй у руках змагаліся ў партызанскіх атрадах, не толькі арганізавалі моладзь, але і старых і жанчын, і тым самым выканалі волю нашай вялікай партыі, вялікага правадчыра таварыша Сталіна. (Бурныя апладысменты).

Беларускія партызаны адыгралі велізарную ролю ў барацьбе з ворагам, у справе яго разгрому. Беларускія партызаны неаднаразова адзначалі ў загадах Вялікага Сталіна і ўзнагароджваліся высокімі ўрадавымі ўзнагародамі.

Яшчэ не напісана гісторыя партызанскай вайны, як і наогул яшчэ мала напісана пра вялікія справы савецкага народа і яго слаўныя узброеныя сілы, але хутка, відаць, нашы пісьменнікі і ваенныя гісторыкі зоймуцца і гэтай справай, і тады будучы паказаны вялікі заслугі перад савецкай дзяржавай беларускіх партызан і ўсяго беларускага народа, які жывіў партызанскую вайну, рызыкаючы і сваім жыццём і жыццём сваёй сям'і, не гаворачы ўжо пра маёмасць.

Беларусь, як ніводная краіна, панесла вялікія страты ў гэтай цяжкай вайне, але, мабыць, ніводная з нашых рэспублік не карыстаецца ў Савецкім Саюзе такой любасцю і такімі братарскімі адносінамі, як Беларусь. (Бурныя апладысменты). Беларускі народ уяўляе з сябе такі народ ліненска-сталінскай эпохі як ні прым якіх абставінах, калі-б былі ў дзесяць разоў больш цяжкім тыя, якія мы перажылі, не на паслугі да ворага, не шліці гордай галавы перад ворагам, ім біцца да апошняй кроплі крыві ў імя Савецкага Саюза, гэта цэнтральны, гэта цэнтральны Вялікі Сталін.

Таварыш Сталін неаднаразова за заслугі беларускіх партызан Беларусі і іх за перад Радзімай. (Апладысменты).

Таварышы, я ўжо сказаў, што калі мяне зноў выберыце ў Вярхоўны Совет, калі буду я прадстаўляць людзей сталіны Беларусі горада Мінска, я прыкладу ўсе мае намаганні, каб усе гэтыя задачы, якія ставіць цяпер перад нашай партыяй, перад Вялікім Савецкім Саюзам, усе гэтыя задачы, якія будзе ставіць перад намі наш геніяльны правадчык настаўнік Вялікі Сталін, выканаць з частю на карысць савецкага народа. (Апладысменты).

Няхай жыве наша вялікая, слаўная неперажаная Радзіма! (Апладысменты). Няхай жыве наш геніяльны правадчык, арганізатар нашых перамог, геній чалавецтва Сталін! (Бурныя апладысменты. Усе ўстаюць, арэстр выконвае гімн Савецкага Саюза. Воклічы: «Няхай жыве кандыдат у дэпутаты Вярхоўнага Саюза Кліменцій Ефрэмавіч Варышылаў», «Ура!». Таварышу Сталіну ура!»).

што ворагі напалі раней за ўсе на Беларусь і Украіну, а з таго, што параўнальна нешматлікі беларускі народ, прыняўшы на сябе першы удар, не здыргануўся. Беларускі народ перанёс гэтыя страшныя першыя дні гераніа і не толькі не разгубіўся, не сгануў перад ворагам сваёй спіны, а, наадварот, загартаваўшыся, вылучыў велізарны лік байцоў неспарэдна ў армію і сотні тысяч лепшых і адважных сыноў і дочак у партызанскія атрады.

Гэта адбылося таму, што Беларусь — не проста Беларусь, а яна з'яўляецца Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікай, таму што барачыбой беларускага народа кіравала камуністычная партыя Беларусі — слаўны атрад нашай магутнай Усеагульнай Камуністычнай Партыі большэвікоў. Таму, што беларускія камуністы на чале з прысутнымі тут кіруючымі таварышамі прарабілі велізарную работу для таго, каб агуравалі народ, каб натхніць яго на барацьбу з гітлераўскімі захопнікамі, зрабіць яго неагняемым і тым выканаць волю нашай партыі, волю вялікага Сталіна (Бурныя, працягла апладысменты), і яны бліскуча справіліся з гэтай задачай.

Таварыш Панамарэнка, таварышы Наталевіч, Малін, Казлоў, Кісялёў, Лявіцкі, Эйдзінаў і другія прысутныя тут таварышы — гэта лепшыя сыны беларускага народа, гэта тыя людзі, якія былі ўперадзе найбольш перадавых людзей Беларусі, якія аддавалі свае сілы, усевай сваёй багаты партыі, дзяржаве і грамадскі вопыт справе абароны Радзімы, справе абароны свайго народа.

Компартыя Беларусі дапамагалі не ў малой ступені слаўныя беларускія камсамольцы. Яны не толькі са зброй у руках змагаліся ў партызанскіх атрадах, не толькі арганізавалі моладзь, але і старых і жанчын, і тым самым выканалі волю нашай вялікай партыі, вялікага правадчыра таварыша Сталіна. (Бурныя апладысменты).

Беларускія партызаны адыгралі велізарную ролю ў барацьбе з ворагам, у справе яго разгрому. Беларускія партызаны неаднаразова адзначалі ў загадах Вялікага Сталіна і ўзнагароджваліся высокімі ўрадавымі ўзнагародамі.

Яшчэ не напісана гісторыя партызанскай вайны, як і наогул яшчэ мала напісана пра вялікія справы савецкага народа і яго слаўныя узброеныя сілы, але хутка, відаць, нашы пісьменнікі і ваенныя гісторыкі зоймуцца і гэтай справай, і тады будучы паказаны вялікі заслугі перад савецкай дзяржавай беларускіх партызан і ўсяго беларускага народа, які жывіў партызанскую вайну, рызыкаючы і сваім жыццём і жыццём сваёй сям'і, не гаворачы ўжо пра маёмасць.

Беларусь, як ніводная краіна, панесла вялікія страты ў гэтай цяжкай вайне, але, мабыць, ніводная з нашых рэспублік не карыстаецца ў Савецкім Саюзе такой любасцю і такімі братарскімі адносінамі, як Беларусь. (Бурныя апладысменты). Беларускі народ уяўляе з сябе такі народ ліненска-сталінскай эпохі як ні прым якіх абставінах, калі-б былі ў дзесяць разоў больш цяжкім тыя, якія мы перажылі, не на паслугі да ворага, не шліці гордай галавы перад ворагам, ім біцца да апошняй кроплі крыві ў імя Савецкага Саюза, гэта цэнтральны, гэта цэнтральны Вялікі Сталін.

Таварыш Сталін неаднаразова за заслугі беларускіх партызан Беларусі і іх за перад Радзімай. (Апладысменты).

Таварышы, я ўжо сказаў, што калі мяне зноў выберыце ў Вярхоўны Совет, калі буду я прадстаўляць людзей сталіны Беларусі горада Мінска, я прыкладу ўсе мае намаганні, каб усе гэтыя задачы, якія ставіць цяпер перад нашай партыяй, перад Вялікім Савецкім Саюзам, усе гэтыя задачы, якія будзе ставіць перад намі наш геніяльны правадчык настаўнік Вялікі Сталін, выканаць з частю на карысць савецкага народа. (Апладысменты).

Няхай жыве наша вялікая, слаўная неперажаная Радзіма! (Апладысменты). Няхай жыве наш геніяльны правадчык, арганізатар нашых перамог, геній чалавецтва Сталін! (Бурныя апладысменты. Усе ўстаюць, арэстр выконвае гімн Савецкага Саюза. Воклічы: «Няхай жыве кандыдат у дэпутаты Вярхоўнага Саюза Кліменцій Ефрэмавіч Варышылаў», «Ура!». Таварышу Сталіну ура!»).

Гэта адбылося таму, што Беларусь — не проста Беларусь, а яна з'яўляецца Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікай, таму што барачыбой беларускага народа кіравала камуністычная партыя Беларусі — слаўны атрад нашай магутнай Усеагульнай Кам

ЗВАРОТ

Цэнтральнага Камітэта Усесаюзнай Комуністычнай Партыі (большэвікоў)

да ўсіх выбаршчыкаў, да рабочых і работніц, сялян і сялянцак, да воінаў Чырвонай Арміі і ваенна-марскога флота, да савецкай інтэлігенцыі
(Канец. Пачатак на 2 стар.)

прадуктаў харчавання. Толькі дзякуючы калгасам наша сельская гаспадарка з гонарам справілася з задачамі ваеннага часу.

Калгасная вёска ў час вайны царпела значна цяжасці. Наша прамысловасць, якая працавала на патрэбы фронту, не мела магчымасці задаволіць запатрабаванні сельскай гаспадаркі. У вёсцы стала менш трактараў, камбайнаў і іншых сельскагаспадарчых машын. Немецкія захопнікі разбурылі сельскую гаспадарку ў раёнах, якія былі акупіраваны. Перад савецкім народам стаіць задача поўнага аднаўлення і далейшага развіцця ўсіх галін сельскай гаспадаркі. У прадстаячых выпадках неабходна задаволіць неадкладныя патрэбы вёскі, наклапаціцца аб тым, каб вёска атрымала больш трактараў, камбайнаў і другіх сельскагаспадарчых машын, каб былі машыны і ўмацаваныя машыны-трактарныя станцыі, была пасунута наперад справа электрыфікацыі калгаснай вёскі. Задача заключаецца ў тым, каб аднавіць і перавысіць даваенныя пасяўныя плошчы, значна ўзніць ураджайнасць калгасных палёў, павялічыць колькасць жывёлы і ўзніць прадукцыйнасць жывёлагадоўлі. Трэба дамагчыся, каб калгасная вёска ў кароткі тэрмін пераадолела цяжасці, выкліканыя вайной, каб усе калгаснікі жылі заможна і культурна.

Хто жадае новага ўздыму сацыялістычнай сельскай гаспадаркі, хто імкнецца да таго, каб наша краіна мела больш хлеба і іншых прадуктаў сельскай гаспадаркі, каб усе калгаснікі жылі заможна і культурна, той будзе галасаваць за кандыдатаў блока камуністаў і беспартыйных.

Савецкая дзяржава заўсёды лічыла сваім абавязкам няспынна клапаціцца аб савецкім народзе, аб палепшанні матэрыяльнага дабрабыту савецкіх людзей. У гады мірнага будаўніцтва было дасягнута сур'езнае ўзніццё матэрыяльнага і культурнага ўзроўню жыцця савецкага народа. У гады вайны наш народ царпел велькім нястачам. Вынікі вайны і разбурэнні ворагам шмат якіх раёнаў нашай краіны няўхільна адчуваюцца і цяпер. Умовы жыцця насельніцтва ўсё яшчэ застаюцца цяжкімі. Няма ні сілы, ні трэба аддаць, каб савецкія людзі маглі жыць лепш і былі больш забяспечанымі.

Задача заключаецца ў тым, каб значна ўзніць дабрабыт працоўных, каб савецкая дзяржава мела магчымасць даць насельніцтву больш прадуктаў харчавання і тавараў шырокага спажывання, палепшыць дабрабыт нашых гарадоў і вёсак, шырэй разгарнуць будаўніцтва жылля, больніц і радзільных дамоў, павялічыць лік дамоў адпачынку і санаторыяў, дзіцячых іясель і садоў, грамадскіх сталовых і іншых бытавых устаноў. Неабходна ўзмацніць штодзённую клопату аб жанчынах і дзецях, палепшыць і надалей умовы працы і быту жанчын, яшчэ больш шырока прыцягнуць савецкіх жанчын да актыўнага ўдзелу ва ўсім палітычным, гаспадарчым і культурным жыцці нашай краіны.

Заўсёды клапаціцца аб павышэнні працы і быту савецкай чалавечыцы, каб наша моладзь сакоў кваліфікацыю, авіяцыю, навуку і культуру, гэта задача заключаецца ў тым, каб лепш арганізаваць таварышчы ўмовы воінаў і іншых дэмабілізаваных, і ў вайны, абкружыць і татамі семі савецкіх аля свае жніцце за дапамогаю аб сем'ях Чырвонай Арміі, якія ўдзялілі іх да біспеку са-

даваць, каб усе савецкія людзі маглі ўсё больш забяспечаным і культурным жыццём, хто імкнецца да ўздыму матэрыяльнага дабрабыту нашага савецкага народа, той будзе галасаваць за кандыдатаў блока камуністаў і беспартыйных.

За гады савецкай улады наша краіна зрабілася краінай перадавой культуры. Перад вайной культура народаў СССР дасягнула велькіх поспехаў. Бесперапынна ўзрастаў лік школ і вышэйшых навучальных устаноў, тэатраў і кіно, клубоў і бібліятэк. За гады савецкай улады мільёны рабочых, сялян і іх дзяцей атрымалі вышэйшую і сярэдняю адукацыю, зрабіліся працоўнікамі інтэлігентнай працы. У час вайны даводзілася мімаволі абмяжоўваць выдаткі на культуры, выдаткоўваць менш грошак на народную асвету. Вялікія страты справе культуры і народнай асветы зрабілі нямецка-фашысцкія захопнікі, якія разбурылі і абрабавалі многія школы, культурныя і навуковыя ўстановы ў раёнах, што былі акупіраваны.

Задача заключаецца ў тым, каб поўнасна аднавіць і значна пашырыць сетку пачатковых і сярэдніх школ, вышэйшых навучальных устаноў, народных бібліятэк, тэатраў і кіно, дамагчыся далейшага росквіту савецкай культуры і мастацтва. Неабходна клапаціцца пра далейшае развіццё савецкай навуцы, як мага падтрымліваць людзей навуцы, дамагацца шырокага распаўсюджвання навуковых ведаў сярод народных мас, далейшага пашырэння і палепшэння падрыхтоўкі навуковых і тэхнічных кадраў. Савецкая навука і тэхніка павінна няспынна рухацца наперад і ісці ў першых шэрагах сусветнай навуцы і тэхнікі.

Хто жадае далейшых хуткіх поспехаў у развіцці культуры, навуцы і мастацтва ў нашай краіне, хто імкнецца да таго, каб даць добрую асвету падрастаючаму пакаленню савецкіх людзей, той будзе галасаваць за кандыдатаў блока камуністаў і беспартыйных.

У час вайны нямецка-фашысцкія захопнікі нанеслі цяжкія раны нашай краіне, прычынілі савецкаму народу нямаля гора і пакут. Нямецкія зладзеі спалылі і знішчалі нашы гарады і вёскі, разбурылі і рабавалі нашы прамысловыя прадпрыемствы, транспарт, калгасы, саўгасы і машына-трактарныя станцыі. Савецкі народ прыступіў да працы па аднаўленню гаспадаркі ў раёнах, вызваленых ад нямецкай акупацыі. Але зроблены толькі першыя крокі ў стварэнні нармальнага умоў жыцця для насельніцтва, якое царпела ад нашэсця фашысцкіх зграй. Яшчэ шмат працы і энергіі павінен аддаць наш народ, каб загітаць раны, нанесеныя нашай краіне фашысцкімі вылюдкамі. Перад савецкім народам стаіць задача—поўнасна аднавіць разбураныя ворагам фабрыкі, заводы, электрастанцыі, шахты, руднікі, чыгункі, гаспадарку калгасаў, машына-трактарныя станцыі і саўгасы, аднавіць і пабудавать новыя жыллыя дамы, каб забяспечыць жылём усіх працоўных, якія царпелі ад нямецкай акупацыі.

Хто жадае, каб хутчэй была адноўлена разбураная ворагам гаспадарка і створаны нармальныя умовы жыцця для насельніцтва ў раёнах, вызваленых ад нямецкай акупацыі, хто імкнецца да таго, каб раны, нанесеныя вайной, былі залечаны ў кароткі тэрмін, той будзе галасаваць за кандыдатаў блока камуністаў і беспартыйных.

Савецкі Саюз уступіў у новы этап свайго гістарычнага развіцця. Міруню стваральную працу савецкага народа і яго біспеку абараняе наша слаўная Чырвоная Армія. Чырвоная Армія, якой кіруе партыя большэвікоў, у працэсе вайны перавысіла ворага сваёй сілай і ўменнем ваяваць. Савецкія воіны выкавалі гераізм і храбрасць у баях за Радзіму. Савецкая пяхота, артылерыя, авіяцыя, танкавая войскі, ваенна-марскі флот, усе ўзброеныя сілы СССР з гонарам выканалі свой абавязак перад Радзімай. Савецкі народ можа абанерціцца на сваю армію. Комуністычная партыя будзе і надалей нястомна змагацца за далейшае ўмацаванне ўзброеных сіл савецкай дзяржавы.

Хто жадае, каб рубжы нашай бацькаўшчыны былі недаступнымі для ворага, хто імкнецца і далей умацоўваць нашу Чырвоную Армію і Ваенна-Марскі Флот — верных абаронцаў нашай Радзімы, той будзе галасаваць за кандыдатаў блока камуністаў і беспартыйных.

Перамога савецкай зброі, а таксама палітыка міру і дружбы паміж народамі, цвёрда і няўхільна правадзімая савецкай дзяржавай, узвысілі міжнародны аўтарытэт Савецкага Саюза, высока ўзнялі ролю СССР у вырашэнні ўсіх міжнародных спраў. Савецкая дзяржава выйграла вайну, здолела абараніць

дзяржаўныя інтарэсы народаў СССР. Але выйграць вайну—яшчэ не азначае забяспечыць трывалы мір і надзейную біспеку ў далейшым. Для таго, каб савецкі народ і ўсе міралюбівыя народы маглі карыстацца здабыткамі міру і біспекі, неабходна замацаваць заваяваную нам перамогу. Трэба памятаць, што на свеце ёсць яшчэ рэакцыйныя сілы, якія паспрабуюць пасеяць раздор і варажасць паміж народамі.

Задача заключаецца ў далейшым умацаванні біспекі народаў СССР. Неабходна пільна ахоўваць заваяваны савецкага народа ў вялікай Айчынай вайне, цвёрда абараняць інтарэсы Савецкага Саюза. Неабходна разам з дэмакратычнымі сіламі другіх краін змагацца за ўмацаванне супрацоўніцтва міралюбівых дзяржаў, за выкарчаванне ўсіх карэняў фашызма, за прадукцыйнасць і ўсё яшчэ ў будучым.

Хто жадае, каб вялікая перамога, заваяваная крывёю нашых людзей, была трывала замацавана, хто імкнецца да забяспечэння біспекі народаў СССР, хто падтрымлівае савецкую знешнюю палітыку, якая паслядоўна абараняе дзяржаўныя інтарэсы народаў СССР і справу міру ва ўсім свеце, той будзе галасаваць за кандыдатаў блока камуністаў і беспартыйных.

Партыя Леніна—Сталіна з'явілася сілай, якая накіроўвае савецкі народ як у перыяд мірнага будаўніцтва, так і ў гады вайны. Наш народ няўхільна ішоў па шляху, па якому накіроўвалі яго камуністычная партыя, вялікі правадыр партыі і народа таварыш Сталін. У дні Айчынай вайны партыя на чале з таварышам Сталіным была натхніцелем і арганізатарам усенароднай барацьбы супроць фашысцкіх захопнікаў. За час вайны камуністычная партыя яшчэ больш параднілася з народам, яшчэ шчыльней звязалася з шырокімі масамі працоўных. Сваім самаахварным служэннем Радзіме партыя большэвікоў заваявала любоў і давер савецкага народа. Партыя камуністаў ганарыцца і высока цэніць давер, які выказаў і выказвае ёй наш народ. Партыя Леніна—Сталіна і надалей разлічвае на давер савецкага народа.

Цэнтральны Камітэт Усесаюзнай Комуністычнай партыі (большэвікоў) заклікае ўсіх рабочых і работніц, сялян і сялянцак, воінаў Чырвонай Арміі і Ваенна-Марскога Флота, савецкую інтэлігенцыю, усіх выбаршчыкаў на прадстаячых выбарах у Вярхоўны Совет СССР яшчэ шчыльней згуртавацца вакол большэвіцкай партыі, вакол правадыра народаў Савецкага Саюза таварыша Сталіна на барацьбу за далейшы росквіт нашай Радзімы, за поўную перамогу камунізма ў нашай краіне.

Цэнтральны Камітэт Усесаюзнай Комуністычнай партыі (большэвікоў) заклікае ўсіх камуністаў з такім-жа адданасцю галасаваць за беспартыйных кандыдатаў у дэпутаты, як і за кандыдатаў — камуністаў. Партыя большэвікоў разлічвае, што беспартыйныя выбаршчыкі будуць галасаваць за камуністаў-кандыдатаў у дэпутаты з такім-жа адданасцю, як і за кандыдатаў-беспартыйных.

Таварышы выбаршчыкі! Галасуйце за кандыдатаў блока камуністаў і беспартыйных! Цэнтральны Камітэт Усесаюзнай Комуністычнай партыі (большэвікоў) заклікае выбаршчыкаў 10 лютага 1946 года з'явіцца ўсім, як адзін, да выбарчых урнаў. Не павінна быць ніводнага выбаршчыка, які не скарыстае свайго гонарава права выбраць дэпутатаў у Вярхоўны Совет СССР.

Дзень 10 лютага 1946 года павінен стаць днём усенароднага свята працоўных Савецкага Саюза, дэманстрацыі іх адданства і згуртаванасці вакол партыі Леніна—Сталіна.

УСЕ НА ВЫБАРЫ!

Няхай жыве наша вялікая радзіма—Саюз Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік!

Няхай жыве савецкі народ!

Няхай жыве савецкая ўлада!

Няхай жыве дружба народаў нашай краіны!

Няхай жыве блок камуністаў і беспартыйных на прадстаячых выбарах у Вярхоўны Совет СССР!

Няхай жыве Усесаюзная Комуністычная Партыя (большэвікоў)—партыя Леніна—Сталіна!

Няхай жыве правадыр савецкага народа—вялікі СТАЛІН!

Цэнтральны Камітэт Усесаюзнай Комуністычнай Партыі (большэвікоў)

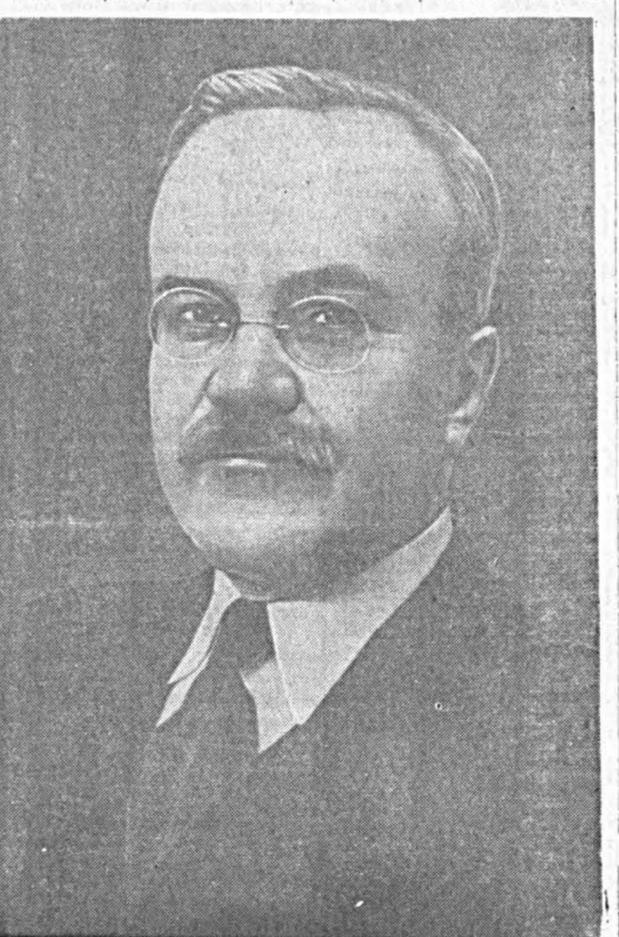
ПРАМОВА таварыша В. М. МОЛАТАВА

НА ПРАДВЫБАРНЫМ СХОДЗЕ ВЫБАРШЧЫКАЎ МОЛАТАЎСКОЙ ВЫБАРЧАЙ АНРУГІ ГОРАДА МАСКВЫ

6 лютага 1946 года

Таварышы! Вамі і выбаршчыкамі, якіх вы прадставілі, я вылучаны кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Совета, і выбарчая камісія Малаўскай выбарчай акругі Масквы зарэгістравала маю кандыдатуру.

самога дзяржаўнага ладу савецкай рэспублікі. Цяпер ніхто не можа адмаўляцца, што савецкая дзяржава з гонарам вытрымала гэты выпрабаванне.

Дыдатуру. Дазвольце выказаць вам глыбокую падзяку за давер, які вы выказалі гэтым камуністычнай партыі, за давер і гонар, выказаны вамі асобна мне як прадстаўніку партыі. (Бурныя апладысмэнты. Усе ўстаюць). Дзякую вам за сказаныя тут вады добрыя словы пра мяне і маю работу.

У сваю чару хачу запэўніць вас і ўсіх выбаршчыкаў, што я добра памятаю казанні таварышам Сталіным словы аб асноўным абавязку дэпутата: мець перад сабой вялікі вообраз вярхоўнага Леніна і наследваць Леніну ва ўсім. (Працяглая апладысмэнты). Наследваць Леніну — азначае, разам з тым, наследваць вялікаму Сталіну, прадзюжальніку справы Леніна. (Працяглая апладысмэнты). Не можа быць больш высокай задачы для дэпутата, як наследваць Леніну і Сталіну, і быць на справе вартым гэтага. Будучы ўзброены, таварышы выбаршчыкі, я заўсёды і ўсёй душой імкнусь да гэтага. (Апладысмэнты).

Мы знаходзімся напярэдадні новых усеагульных выбараў. У гэтых выбарах удзельнічае ўсё дарослае насельніцтва краіны. Цяпер адбываецца правяра адносін усёго шматліка насельніцтва Савецкага Саюза да кіраўніцтва камуністычнай партыі, да палітыкі савецкага ўрада. Што-ж, — мы маем паставы ўпэўнена глядзець наперад. Аб гэтым сведчыць таксама той факт, што блок камуністаў і беспартыйных яшчэ больш умацаваўся і вядзе дружна сваю работу. Магільва, хто-небудзь за мяжой усё яшчэ марыць, што было-б добра, калі-б да кіраўніцтва нашай краіны прыйшла якая-небудзь іншая, не камуністычная партыя. Такім людзям можна адказаць прастай рускай прыказкай: «Если бы, да кабы, да во рту росли бомбы...» (Смех. Апладысмэнты). Няма патрэбы шмат гаварыць аб такіх людзях, аб людзях, так кажаць, «з таго свету». (Смех. Апладысмэнты). Што датычыцца нашага народа, дык у яго ёсць свая думка няконт гэтага. Што-ж, рабіць, калі савецкія людзі парадніліся і зрабілі са сваёй камуністычнай партыяй. (Бурныя, працяглая апладысмэнты). А калі каму-небудзь за рубжой гэта ўсё-ж не падабаецца, дык такіх людзей мы можам сушыць: цяпер і ў іншых краінах вярэдка можна сушыць, што камуністы, як кіраўнікі, карыстаюцца даверам шырокіх мас народа. (Апладысмэнты). Гэта толькі даводзіць, што ўрокі жыцця не праходзяць дарэмна. Значыць, зямля не толькі круціцца, але можна сказаць, што яна не марна круціцца (Смех. Апладысмэнты) і што яна мае свой шлях наперад да сваёй лепшай будучыні. (Апладысмэнты).

Чатырохгадовая вайна з Германіяй, а затым і з Японіяй была найвялікшым выпрабаваннем для маладой савецкай дзяржавы. Вайна, якая выклікала напружанне ўсіх духоўных і матэрыяльных сіл народа, была выключна сур'езнай правярай палітыкі большэвіцкай партыі і, больш таго, правярай палітыкі

яна стала цяпер. Вядома, што руска-японская вайна 1904—1905 г. г. выклікала патрасенне ў царскай Расіі. Усе памятаюць аб першай рускай рэвалюцыі, калі грывіну першы тром над царызмам. Вайна з Германіяй у 1914—1917 г. г. заламала царызм пад карань і закончылася ліквідацыяй буржуазна-абшарніцкага ладу ў Расіі. У свой час царскі ўрад паспыніўся закончыць вайну з Японіяй, прызаўшы сваё паражэнне. Вайны з Германіяй царская Расія ўжо не магла перажыць, паказавшы гэтым, наколькі пратніў і перажыў ужо сабе стары рэжым.

Параўнайце з гэтым цяперашняе становішча нашай краіны, калі закончылася найцяжэйшая вайна з Германіяй, а затым і вайна з Японіяй. Абодва агрэсары разам з іх сатэлітамі разгромлены, галоўным чынам, дзякуючы нашай Чырвонай Арміі. (Апладысмэнты). Савецкі Саюз прыйшоў да перамогі на захадзе, а затым і на ўсходзе, што, як бачыце, зусім неадобна на стары, савецкі час. Прайшоўшы праз гэтыя найвялікшыя выпрабаванні, Савецкі Саюз прасунуўся яшчэ больш наперад, як важнейшы фактар міжнароднага жыцця. СССР стаіць цяпер у шэрагу самых аўтарытэтных дзяржаў свету. (Апладысмэнты). Цяпер нельга вырашаць сур'езных пытанняў міжнародных адносін без удзелу Савецкага Саюза ці не пруслухоўваючыся да голасу нашай Радзімы. Удзел таварыша Сталіна лічыцца лепшай гарантыяй паспяховага вырашэння складаных міжнародных праблем. (Працяглая апладысмэнты). Не аддаючыся самазаспакаенню і заўсёды памятаючы аб тым, наколькі яшчэ жывучыя рэакцыйныя сілы ў краінах капіталізма, мы, аднак, павінны прызнаць, што тое новае становішча, якое заняў цяпер Савецкі Саюз у міжнародных адносінах, стварылася не ў выніку нейкіх надыйшоўшых выпадковых абставін, што яно адпавядае інтарэсам усіх міралюбівых народаў, а таксама адпавядае інтарэсам усіх краін, якія ідуць па шляху дэмакратычнага развіцця і савярджэння сваёй нацыянальнай незалежнасці.

Ва ўсім гэтым заслуга, перш за ўсё, належыць гераічнай Чырвонай Арміі (Апладысмэнты). Нашы чырвоноармейцы, чырвонофлотцы, афіцэры і камандзіры ўсіх родаў зброі самааддана паслужылі на славу нашай Радзімы. Нашы генералы і маршалы, на чале з Геранісімусам Сталіным, праславілі і ўзвысілі Савецкі Саюз. Вораг быў спынены ля варот Масквы, і гэта было пачаткам перамогу на савецка-германскім фронце. Вораг абкружыў Ленінград, але быў беспаспяўным выкананні свай план захопу Ленінграда. Вораг быў разбіты пад Сталінаградом і з гэтага моманту пачаўся поўны разгром германскай арміі на нашым фронце. Гэтыя задачы былі вырашаны на стратэгічным плане і пад непасрэдным кіраўніцтвам вялікага палкаводца таварыша Сталіна. (Бурныя, працяглая апладысмэнты).

Разгром ворага быў вынікам намаган-

няў усёго савецкага народа, які забяспечыў перамогу. Давялося паісці на павелічэнне працоўнага дня. Мільёны жанчын замянілі мужчын у калгасах, на фабрыках і заводах. Моладзь самааддана выконвала працу дарослых. Давялося пагадзіцца з сур'езнымі абмежаваннямі ў забяспечэнні самым неабходным, з цяжкай нястачай жылля, з эвакуацыяй у далёкія месцы і з іншымі цяжасцямі ваеннага часу. І, нягледзячы на гэта, наша народная гаспадарка справілася са сваімі асноўнымі задачамі. Патрэбы фронту задавальняліся без аказу і без перабою. Тыл, хача і з вялікімі абмежаваннямі, таксама атрымліваў задавальненне неадкладных патрэб. Кліч таварыша Сталіна «Усё для фронту» быў адзінадушна падхоплены ўсім савецкім народам, і гэтым быў забяспечана перамога. (Апладысмэнты).

Мы прыйшлі да перамогі, пераадолеўшы ўсе цяжасці на фронце і ў тылу. Мы адолелі гэтага дамагчыся, бо не толькі ў час вайны, але і за папярэднія гады мы ішлі вернай дарогай. Мы змаглі са сваёй шляху ўнутраных ворагаў, усіх гэтых сабатажнікаў і шкоднікаў, якіх, нарэшце, ператварыліся ў шпіёнска-дыверсійную банду на службе замежных гаспадароў. Вядома таксама, што савецкі народ ужо даўно адбыў ахвоту да прамога чужаземнага ўмяшання ў нашы ўнутраныя справы. Напоперак усім тым, хто кідаў нам палкі ў калёсы, наш народ пераўтварыў сваю краіну, стварыўшы магучую сацыялістычную дзяржаву. (Апладысмэнты). Стварэннем Чырвонай Арміі, правядзеннем індустрыялізацыі краіны, перабудовай сельскай гаспадаркі на аснове калгасаў, напружанай працы па культурнаму ўздыму насельніцтва і ўпартай працы над падрыхтоўкай тэхнічных і іншых кваліфікаваных кадраў былі закладзены асновы нашай перамогі. І цяпер маем магчымасць надвесці галоўную вынікі: мы разграмілі небяспечнейшага ворага, атрымалі слаўную перамогу, згуртавалі яшчэ больш сям'ю савецкіх народаў, узялі на небывалу высокую міжнародны аўтарытэт Савецкага Саюза. Ці патрэбна лепшая правяра правільнасці палітыкі большэвіцкай партыі? (Апладысмэнты). Пасля гэтага няцяжка зразумець, чаму так узрос давер да нашай партыі, чаму такі непахісны давер да кіраўніцтва таварыша Сталіна. (Працяглая апладысмэнты).

Разам з заканчэннем вайны перад намі паўсталі новыя задачы, што ўсклада на нас і новыя абавязкі.

Прайшоў час узятца за тая справу, якія былі спынены вайной. Нам патрэбна будзе некаторы час, каб узяць сацыялістычную прамысловасць на той узровень, якога яна дасягнула перад вайной. Але пройдзе пара год і мы гэтага дасягнем, што было-б не пад сілу ніякай капіталістычнай краіне. (Апладысмэнты). Гэтая задача ўвоўдзіце састаўнай часткай у новую пяцігодку, якую мы пачынаем з гэтага года і якая дасць нам магчымасць у шмат якіх адносінах пераступіць за межы даваеннага ўзроўню народнай гаспадаркі. (Апладысмэнты). Мы зноў разгортваем тая галіны прамысловасці, якія дадуць сельскай гаспадарцы патрэбную колькасць трактараў, сельскагаспадарчых машын і ўгнаенняў, а таксама тая, якія забяспечыць паравозамі, вагонамі і ўсім неабходным чыгуначны транспарт і іншыя важныя віды транспарту — марскі, рачны, аўтамабільны. На марзе стаіць задача палепшэння ўсёе справы забяспечэння насельніцтва гарадоў і вёсак таварам шырокага спажывання. Для гэтага трэба рушыць наперад рад галін нашай прамысловасці. Справа пераадолення нястач у жыллі набыла цяпер асаблівую гаспадарку з прычыны тых разбурэнняў, якія пакінула пасля сябе вайна з германскімі захопнікамі. Будучыня школ і больніц, інстытутаў і лабараторыяў, кіно і тэатраў і шмат іншых культурных і бытавых устаноў мы павінны паставіць на належную вышыню, ва ўсім улічыўшы недахопы мундаль працы і неабходнасць шырэй выкарыстаць вопыт іншых краін. Масквічаны зноў разгорнуць перад сабой планы рэканструкцыі сталіцы, і ўсе мы прыем актыўны ўдзел у гэтай вялікай дзяржаўнай справе. (Апладысмэнты).

Вы памятаеце, што незадоўга перад вайной партыя і ўрад прызналі, што надыйшоў час практычна паставіць і ажыццявіць вырашэнне асноўнай эканамічнай задачы СССР. Гэта асноўная задача была сфармулявана так: дагнаць і перагнаць у эканамічных адносінах найбольш развітыя капіталістычныя краіны Еўропы і Злучаныя Штаты Амерыкі і канчаткова вырашыць гэту задачу на працягу бліжэйшага перыяду часу. На душу насельніцтва ў нашай краіне павінна выпрацоўвацца не менш прамысловай прадукцыі, чым у самай развітай капіталістычнай краіне. Такая задача. (Апладысмэнты).

Мы паспяхова прыступілі да гэтай справы. Але напад Германіі перашыў распачатую вялікую працу. Цяпер мы зноў возьмемся за гэтую справу з яшчэ

(Працяг на 4 стар.)

СТАЛІНСКІЯ ЛАУРЭАТЫ

Гордасць нашай паэзіі

У 1937 годзе, калі над нашай зямлёй мірна сьвіцела сонца і большасць пастаў пісала пра каханне і наліўныя сады, з'явіўся верш Аркадыя Куляшова «Бацька». Сурова і мужна паэт гаварыў пра час, у які «вайна мой мірны край агорне». Глыбокае адчуванне часу, клопат пра лёс сваёй радзімы, прадбачанне бурных падзей — характэрны для гэтага твора. І асноўная думка верша — наша жыццё, наша будучыня — Сталін. У маім сэрцы назаўсёды засталіся шчырыя, усхваляваныя радкі пра вялікага правадзіра: «Ён — бацька мой. Мне паміраць не страшна. Да кроплі ўсё жыццё яму аддам».

Я прыгадаў гэты выдатны верш сёння, калі мы з радасцю віншавалі Аркадыя Куляшова — лаўрэата Сталінскай прэміі. Высокая ўзнагарода ўспрамаецца, як знак найвялікшай бацькоўскай ласкі. І паэт гэту ўзнагароду заслужыў.

Калі вайна агарнула нашу мірную зямлю, Аркадзю Куляшоў стаў воінам Чырвонай Арміі. Ён пабыў шмат людскога гора, перанёс цяжкія нягоды. І заўсёды паэт быў адданым сваёму слову — слову патрыёта. Яго верш «Бацька» — гэта клятва, якую Куляшоў да кажда стрымаў.

Паэма «Сцяг брыгады» з'явілася на фронце. Куляшоў пісаў яе ў часіну вельмі цяжкай для нашай радзімы, і таму нам асабліва дарага яе шчырасць, яе глыбокая прадзівасць. У паэме мы знаходзім свае думкі і пачуцці.

Вось падобна светлагалом хлопчык Васілёк і дзівіцца на абшарпанага, з доўгай барадой байца:

— Жыў у Мінску ты, хлопчык?
— Ага.
— Дзе-ж твой бацька?
— У войску, чырвоным.
— Як выходзіў з мінскае хаты.
Там пакінуў каны ты...
Ты катаўся на тым кані
З кута ў кут заўсёды,
Конь агараў, Васілёк, у агні...

І баец, які выходзіць з акружэння, аддае апошні свой хлеб малому, бо гэтае дзіця вайны прабегла не толькі па халоднай зямлі, але і па сэрцы савецкага воіна.

Калі чытаеш «Сцяг брыгады», здаецца, ідзеш па сцэжках роднай Беларусі, ахопленай агнём вайны. Вобразы Рыбік, Заруднага зроблены надзвычайна скульптурна. Гэта сапраўды нашы сучаснікі — людзі сталінскай гартоўкі, мужныя, гарадзкія героі, якім лёс радзімы, чэсць сваёй часці даражэй уласнага жыцця.

Радасна і тое, што Аркадзю Куляшоў узабагаціў форму нашай паэзіі. Рытм яго паэмы арыгінальны, гнуткі. Загаловак раздзелаў гучыць нечакана, але заўсёды апраўдана, нібыта выплывае з самога жыцця.

У памяці чытачоў на доўга застаецца і зруйнаваная вуліца, якая нагадвае горную дарогу ў час абвалу; і слёзы, якія не засохлі на светлым смычку; і нежывае лялька; і немцыякі мінеры, што хадзілі па калгасным полі, і шмат іншага.

«Сцяг брыгады» — гордасць беларускай і ўсёй савецкай паэзіі.

Жадаю новых творчых поспехаў нашаму выдатнаму паэту і дарагому сябру.

Пімен ПАНЧАНКА.

Актор вялікай думкі

Малчанаў — выдатны беларускі актормысьліцель. Філасофскі падыход да сцэнічнага вобраза — гэта своеасаблівае яго талента, культуры, тэмперамента і стылю ігры. І што-б ён ні іграў на сцэне — у вобразе заўсёды пераважае не стыхійная эмацыянальнасць, а эсэнавая лінія, узабагацаная дакладным ідэяна-псіхалагічным аналізам актара.

Гостра адточаная знешняя форма вобраза ніколі не існуе ў Малчанава па-за зместам, а з'яўляецца вонкавым пра-ўладаннем ідэяна псіхалагічнай існасці ролі. Дасканаласць мастацтва актара праўляецца з аднолькавай сілай у вобразе героя-філасофскага плана — роль Леніна ў «Крэмлёўскіх курнтах» і «Чалавеку з ружжом», у сатырычным вобразе Бобчынскага, бытавой ролі «пакрыўджанага» Шабанкі і нават у такіх ролях, як паручык Яравы, ці палкоўнік з п'есы «Так і будзе» К. Сіманова.

Дакладна авалодаўшы знешнімі рысамі вялікага Ленінскага аблічча, яго манерай гутаркі, хадзі, гэта, П. С. Малчанаў робіць асноўны акцент у вобразе на усхваляванай, вялікай думцы Леніна. У выніку гэтага, дасягаецца тая жыццёвая праўда, якая цалкам захапляе глядача.

Глыбокай думкай прасякнуты ў Мал-

чанава вобраз Шабанкі. Талент і тэмперамент актара далі яму магчымасць стварыць вельмі сакавіты і моцны бытавы тып — толькі адной фарбай — дасціпным і цёплым гумарам.

Калі вобраз вымагае гранічна-вострай знешняй формы — тут Малчанаў застаецца паслядоўным і верным свайму прынцыпу мастацкай дасканаласці малюнка. Я маю на ўвазе ролю Бобчынскага, якая вызначаецца такім самым тонкім майстэрствам Малчанава, як і іншыя яго вобразы. Бобчынскі, па вызначэнню Гогаля, хварэе на «кароству языка» і мітусіцца ў гэтым, уласна кажучы, і закочваюцца псіхалагічныя рысы вобраза. «Жаданне гаварыць», — піша Н. В. Гогаль, — паглынула ўсюкі іншы занятак. І гэта жаданне зрабілася іх (Бобчынскага і Добчынскага — М. М.) рухаючым жаданнем і імкненнем жыцця».

Гэта жаданне гаварыць цалкам авалодае героем Малчанава Бобчынскім і зрабілася яго рухаючым стимулам. Усе дэталі сцэнічнага вобраза падпарадкаваны актэстам раскрыццю сутнасці гогольскага вобраза.

Такім шматбаковым і разам з тым маналітным мастаком з'яўляецца Павел Сцяпанавіч Малчанаў.

М. МОДЭЛЬ.

Цімох Сяргейчык

Імя актара Цімоха Мікалаевіча Сяргейчыка добра вядома беларускаму глядачу. Ужо больш 20-ці год актэр працуе ў Беларусі. За гэты час ён сыграў дзесяткі роляў, частка з якіх з'яўляецца значным здабыткам беларускага тэатральнага мастацтва.

У Беларускім Дзяржаўным драматычным тэатры імя Якуба Коласа Сяргейчык працуе з моманту яго заснавання. Разам з ростам тэатра фармаваўся і талент актара.

Сяргейчык з'яўляецца актэрам рэалістычнага кірунку. Усе яго працы адзначаюць глыбокай жыццёвай праўдай. Гэта — вынік штодзённай, удумлівай, сур'ёзнай працы актара, яго самаадданнага служэння мастацтву.

Сяргейчык — майстра характэрных, драматычных, псіхалагічных вобразаў. Найбольш цікавыя яго работы апошняга часу — Колас («Фронт»), Васін («Рускія людзі»), Таланай («Нашэсце»), садоўнік («Пляц кветак»), Нічыпар («Заложнікі») і Забелі («Крэмлёўскія курнта»).
Аднак, самай буйнай удачай Сяргейчыка з'яўляецца вобраз шкаляра Сама-хвальскага ў камедыі В. Вольскага «Несцерка».

Матэрыял п'есы і яго рэжысёрская трактоўка вобраза патрабавала ад актара зусім іншага падыходу да вырашэння вобраза. Вобраз шкаляра не быў падобным на ролі, якія раней даводзілася іграць Сяргейчыку. Шкаляр — гэта зборны вобраз «вучонага» скалата, жуліка, які, прыкрываючыся лацінскімі слоўцамі і вопраткай шкаляра, дамагаецца здзяйснення сваіх карысных мэтаў. Шкаляр — дурыні чалавек, але выдэ сябе за разумнага, агідны, але хоча быць прыемным, злы і хітры, але імкнецца паказаць сябе добрым, базэлівец, але

разнымае адаважна. Такім выступае перад намі гэты цікавы і складаны вобраз. Яго складанасць — раней за ўсё ў супярэчнасці паміж сутнасцю шкаляра і яго наігранай знешнасцю.

Чым неверагодней становіцца і чым больш відавочна мана, тым больш пераканальна і сур'ёзна Сяргейчык падае шкаляра. Так, у сцэне «дыспут на гэтах шкаляра-Сяргейчыка настолькі захапляецца сваёй хлуснёй, што, здаецца, нібы ён і сам паверыў у гэтую хлусню.

Сцэну з Несцеркам, калі апошні хавае шкаляра ў мех, быццам для адпраўкі ў сталіну на каралеўскі трон, Сяргейчык праводзіць асабліва добра. Тут раскрываецца існасць завісьлага і хцівага чалавека.

А вось яшчэ выдатная сцэна прыходу шкаляра на вяселе пабытым і пераўражаным! Толькі што адмовіўшыся ад сваёй маладой, дзеля каралеўскага трона, ён з глыбокай шчырасцю, роўнай нахальнасці, з'яўляецца ў хату маладой, спадзеючыся, што яна ўсё яшчэ чакае яго. І якім-жа было яго здзіўленне, калі ён даведаўся, што Насця знайшла другога жаніха. Шкаляр шчыра пакрыўджаны і абураны такой знявагай у адносінах да яго — «вучонага» чалавека.

Можна сказаць, што вобраз шкаляра вырашаны Сяргейчыкам у плане рэалістычнага гратэска. Такая трактоўка адпавядае наогул вырашэнню ўсяго спектакля і робіць вобраз выключна вразумелым і запамінальным.

Прысуджэнне Народнаму актэру БССР Ц. М. Сяргейчыку звання лаўрэата Сталінскай прэміі за стварэнне вобраза шкаляра з'яўляецца заслужанай узнагародай і ўсяму тэатру, які яго вылаваў.

У. А. НЯФЕД.

САМАБЫТНЫ ТВОРЦА

Аляксандр Канстанцінавіч Ільінскі — дзіўны актэр, творца выключна яркіх і сцэнічна перакананых вобразаў, арыгінальны майстра сцэны, які валодае сакрэтам камедыянага. Першыя буйныя работамі былі ролі Пеці Хваткіна ў спектаклі «Разлом» Б. Лаўрэнава і Швандзі ў «Любові Яравой» К. Трэнёва (1928 г.), якія вылучылі яго на адно з вядучых месцаў у творчым калектыве БДТ-2.

Сярод вобразаў, створаных А. Ільінскім, асабліва запамінаецца дзед Талаш з п'есы «У пушчах Палесся» — Якуба Коласа. Актэр праз гэты вобраз раскрыў душу беларускага чалавека — барацьбіта за савецкую ўладу, і з гранічнай выразнасцю паказаў найлепшыя рысы беларускага народа, яго сумленнасць, гераізм, шчырасць, яго мурашчы і прыроджаны гумор.

Цікава вырашаны актэстам вобразы ў класічных п'есах: Рабінзон у «Беспасажніцы», Шнасліцаў у «Лесе» — А. Астроўскага і Бессмянаў у «Мяшчаных» М. Горькага. Гэта характарызавае актэра, які выдатна майстра не толькі камедыянага, але і драматычнага плана, актэра, які глыбока разумее і раскрывае чалавечы характар.

Ільінскі стварыў на беларускай сцэне вобраз дарагога нам чалавека — І. В. Сталіна.

А. К. Ільінскі — самабытны актэр. Гэта выразна выявілася ў ролі Несцеркі (аднаіменная п'еса В. Вольскага), за якую Аляксандру Канстанцінавічу і прысуджана Сталінская прэмія.

Майстра дакументальнага фільма

«Адраджэнне Сталінграда» — найбольш выдатны фільм з ліку твораў дакументальна-хронікальнай кінематографіі. Творчым калектыву, які стварыў гэтую карціну, прысуджана Сталінская прэмія першай ступені.

Адным з стваральнікаў гэтага фільма з'яўляецца наш беларускі кіноаператар В. Цытрон. Раней чым прыступіць да здымкаў таго ці іншага сюжэта, В. Цытрон усебакова вывучае яго фатагенію — наколькі цікавы будзе для глядача вывучэння асаблівасці хронікальнага сюжэта. Пры знешняй выяўленчай беднасці матэрыяла аператар павінен знайсці яго ўнутраную прыгожасць. І гэтыя пошукі ў рабоце В. Цытрона бадай заўсёды вызначаліся пэўным поспехам.

Значных дасягненняў дабіўся В. Цытрон і ў вырашэнні праблемы кампазіцыйнага кадра. Раней чым узяцца за ручку кіноапарата, В. Цытрон правярае некалькі варыянтаў палажэння апарата, некалькі разоў зірне на кадр вачыма будучага глядача. Вось чаму бадай усе

Несцерка — народны беларускі герой. У ім сканцэнтраваны найбольш характэрныя рысы нашага народа, які ўдала выяўлены і сцэнічнымі сродкамі перададзены актэстам. Жыццёвасць вобраза і яго мастацкая вартасць закочаецца ў тым, што праз Несцерку выдатна паказаны аптымізм беларускага народа, яго дасціпнасць і непахісная вера ў лепшае будучае.

Вонкавы малюнак вобраза зроблены скульптурна і маляўніча. Характар гэтага хітрага і кемлівага, энергічнага і прадбачлівага чалавека выяўлены актэстам па-майстэрску. Здольнасць актэра адчуць і перадаць народны гумар асабліва яскрава знайшла сваё праяўленне ў гэтай ролі народнага жартуніка.

Найбольш удалымі месцамі ў спектаклі трэба лічыць — сцэны ў майтку пана Бараноўскага, дыспут са шкаляром, суд і сцэны сустрэчы Несцеркі з народам.

Апошняя вялікая работай народнага актэра з'яўляецца Хлестакоў («Рэвізор» Н. Гогаля).

Аляксандр Канстанцінавіч Ільінскі — тонкі мастак, які можа добра назіраць за жывцом, а потым увасабляць свае назіранні ў цікавыя мастацкія вобразы. Гэта — актэр не абмежаванага амплуа, а шырокага творчага дыяпазона.

Цяпер ён у росквіце сваіх творчых сіл, і, безумоўна, ім будзе створана яшчэ шмат цікавых вобразаў, якія ўзабагацяць тэатральнае савецкае мастацтва.

А. А. ЕСАКОВ.

НАРОДНЫ МАСТАН

Народны мастак БССР Заір Ісакавіч Азгур — адзін з выдатнейшых майстраў беларускага выяўленчага мастацтва. Палымныя патрыёт нашай радзімы, ён з выключным натхненнем працуе над стварэннем вобразаў, гераічных людзей вялікай Сталінскай эпохі.

Да такіх твораў належаць у першую чаргу тыя, што адзначаны Сталінскай прэміяй — партрэты двойчы Героя Савецкага Саюза Малодцага, Героя Савецкага Саюза Радзімцава і Героя Савецкага Саюза Сільніцкага. Як верны сын большэвіцкай партыі, адчуваючы свой грамадзянскі абавязак перад савецкім народам, Азгур нястомна працаваў у цяжкія гады Айчынай вайны, праслаўляючы ў сваіх творах наш народ і натхняючы яго на барацьбу з ворагам.

За гады Айчынай вайны Заір Ісакавіч стварыў каля восемнаццаці буйных скульптурных работ. У ліку гэтых твораў — партрэты выдатных палкаводцаў непераможнай Чырвонай Арміі і партызанскіх кіраўнікоў — Герояў Савецкага Саюза Жукава, Ракасоўскага, Казлова, Ермоленка, Талаліхіна, Даватара, Міная, Смалачкова. Скульптура маршала Ракасоўскага — легендарнага героя, сталінскага выха-

ванца, уяўляе сабою постаць бяспрашнага і вялікага генерала Чырвонай Арміі, які сваім арліным позіркам назірае за полем бою.

У партрэце Героя Савецкага Саюза Казлова мастак падкрэслівае яго душэўную сабранасць і паказвае яго ў той момант, калі ўсё сілы мужага партызанскага кіраўніка сканцэнтраваны на вырашэнні стратэгічнага плана.

Трапіна характарызуе Азгур таксама і вернага сына беларускага народа — бацьку Міная, які народнага ваяка і самаадданнага змагаю. У партрэце Героя Савецкага Саюза Смалачкова скульптар увасобіў адвагу і мужнасць, якія заўсёды былі ўласцівыя савецкім людзям.

Істотнай рысай Заіра Ісакавіча, як мастака, з'яўляецца яго надзвычайная працадольнасць, патрабавальнасць да сябе і нястомнае імкненне да ўдасканалвання свайго майстэрства.

Азгур — партрэтчык, яго выбачы выдатны дзеянні мінулага і сучаснага, таму яго партрэты — цікавыя летапіс нашай гісторыі. Мастак шукае манументальнай і абатуленай формы вобразу, адначасова захоўваючы дасканаласць лепкі і надзяляючы партрэты выразным падабенствам з натурай.

П. ГЕРАСІМОВІЧ.

ВЯДОМЫ КАМПАЗИТАР

Ісак Любан — вядомы беларускі кампазітар, песні якога папулярны і любімы на ўсім Савецкім Саюзе.

Семнаццацігадовым юнаком Любан паступае ў Мінскі музычны тэхнікум, які пасляхова заканчвае. У пачатку самастойнай творчай дзейнасці, малады кампазітар асабліва сур'ёзна займаецца апрацоўкай беларускіх народных песень. Ён апрацоўвае звычайныя, лірычныя, працоўныя песні, песні аб цяжкай долі селяніна. Вынікам гэтай плённай работы-вучобы з'явілася яго вядомая песня «Бываеце здаровы», цалкам пабудаваная на беларускім народным меласе.

У 1940 годзе ансамбль песні і танца, якім кіраваў І. Любан, быў запрошаны на дэкаду беларускага мастацтва ў Маскву. Савецкі ўрад высока ацаніў творчую работу кампазітара і за выдатныя заслугі ў галіне беларускай музыкі ўзнагародзіў яго ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

У гэты-ж час Любан паспяхова працуе над музыкай да спектакля «Несцерка» для Беларускага Дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа. Гэты спектакль цалкам пабудаваны на матэрыялах фальклора, і таму кампазітар у сваёй рабоце шырока скарыстаў беларускія народныя песні і танцы. Музыка да спектакля «Несцерка» — вялікая творчая ўдача аўтара.

У перыяд Вялікай Айчынай вайны кампазітар многа і упарта працуе над стварэннем масавай песні. Асаблівым поспехам карыстаецца яго песня «Наш тост».

У сучасны момант кампазітар працуе над камічнай операй «Несцерка» па лібрэта драматурга В. Вольскага. Пажадаем-жа лаўрэату Сталінскай прэміі І. Любану — таленавітаму кампазітару, новым вялікім поспехам у яго далейшай плённай дзейнасці.

Мік. ЛЬВОВ.

Таленавіты рэжысёр

Рэжысёр Н. Лойтар прыйшоў у Беларускі Дзяржаўны тэатр імя Якуба Коласа тады, калі творчае аблічча гэтага калектыва ўжо вызначылася (1941 г.). Першай яго работай была пастаноўка арыгінальнай беларускай камедыі «Несцерка» В. Вольскага, за якую яму прысуджана Сталінская прэмія.

Рэжысёр Н. Б. Лойтар вырашыў гэты спектакль у плане народнага відовішча, кірмашовага паказу, карціны якога паходзіць ад старадаўняй беларускай батлейкі, ад шчандрака. Толькі на гэтым фоне можна было вырашыць тэму аб народным беларускім жартуніку і паказаць яго дасціпнасць, кемліваць, аптымізм і разам з тым прынцыповасць, што надавала спектаклю не толькі чыста камедыяны характар, але і рабіла яго жыццёсцвердальным мастацкім творам.

Радвалае тое, што пастаноўчык рэжысёр, прайшоўшы вялікую школу, ад фармалістычных спектакляў да зместоўных, з асноўных драматургічных прынцыпаў цэнтральных персанажаў Несцеркі і Самахвальскага.

На першы погляд можа здацца, што камедыя «Несцерка» — гэта камедыя становішчаў, але пры больш уважлівым разглядае мы пераканамся, што яна

з'яўляецца камедыяй характараў. Гэта пастаноўчык улчыў, таму паглыбіў камедыяны паказ і зрабіў яго больш зместоўным.

І, нарэшце, неабходна адзначыць кампазіцыйную цэласнасць спектакля. Рэжысёр Н. Б. Лойтар не парываў сувязі з тэатрам імя Якуба Коласа і ў гады Вялікай Айчынай вайны. Ён быў «жыццёўлена пастаноўка драмы К. Крапівы «Проба агні». У гэтым спектаклі Лойтар выявіў сябе тонкім спецыялістам, які глыбока можа раскрываць таямніцы чалавечых характараў, думкі і перажыванні савецкіх людзей.

Работу галоўнага рэжысёра Беларускага Дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа Н. Б. Лойтара высера ацаніў урад БССР: ён надаў яму годнасць заслужанага дзяльца мастацтва нашай рэспублікі.

Н. Б. Лойтар, як тэатральны рэжысёр, прайшоў вялікую школу, ад фармалістычных спектакляў да зместоўных і глыбока-рэалістычных сцэнічных твораў. Гэта — творца яркіх цэнтральных відовішчаў, якія доўга застаюцца ў рэпертуары тэатра, што з'яўляецца сведчаннем мастацкай жыццёвасці рэжысёрскіх прышчыпаў Н. Б. Лойтара.

С. НЯФЕДЖКІ.

АЛЕСЯ АЛЕКСАНДРОВІЧ

ЦЁТКА

(Да трыццацігоддзя з дня смерці)

Цётка (Алаіза Пашкевіч) — вядомая беларуская паэтка, нарадзілася 3 ліпеня 1876 г. ў фальварку Стары Двор. Сям'я Пашкевічаў была вельмі вялікая, і трохгадоваму Алаізе, разам з малодшымі братам, маці адвезла жыць да дзядзю.

Шырокай папулярнасцю карыстаўся твор Цёткі «Присяга над крывавымі дзюльмі». У гэтым творы паэтка выказвала свае погляды аб характары барацьбы супроць царызма і аб накіраванасці рэвалюцыйнага руху.

Паказваючы паднявольнае жыццё беларускага народа, Алаіза Пашкевіч заклікае сялян, рабочых і салдат згуртавацца ў адзін фронт.

Цётка.

тавацца для барацьбы з агульным ворагам.

Гэты твор быў змешчаны ў першым нумары «Нашай Доле» і паслужыў галоўнай прычынай для канфіскацыі парскім уладам нумара газеты.

Паэтка не ўяўляе сабе рэвалюцыйнай барацьбы і вызвалення беларускага народа без дапамогі і брацкага саюза з рускім народам. Яна з радасцю адзначае, што «на ўсходзе красна неба».

Яўген Хлябцэвіч у сваіх успамінах, раскажваючы аб жыцці Цёткі ў гэтыя гады, піша: «Памятаю яе (Цёткі) выступленне на мітынг, які быў арганізаваны лігай роўнапраўя жанчын у чыгуначным клубе, дзе выступалі прадстаўнікі соцыялістычных партый. Цётка гаварыла: «Вось тут сабраліся капіталішчыкі, а якімі работнікамі не па дарозе, работніцы павінны заўважыць не ў буржуазную лігу, а ў пролетарскую партыю соцыялістаў».

Аб папулярнасці Алаізы Пашкевіч сярэд насельніцтва сведчаць і абранне яе дэлегаткай на Усерасійскі з'езд жанчын, які склікаўся ў Маскве.

Пачатак палітычнай і літаратурнай дзейнасці Цёткі супадае з рэвалюцыйнымі падзеямі 1905 года. Першыя вершы паэтэсы распаўсюджваюцца анімамна, як пракламаты, як рэвалюцыйныя адовы сярэд беларускага народа і не толькі беларускага. Яе верш «Хрест на свабоду» адначасна быў надрукаваны на беларускай, латышскай і літоўскай мовах і стаў вядомы далёка за межамі Беларусі.

У 1905—1906 гадах былі надрукаваны два зборнікі вершаў Цёткі: першы — «Хрест на свабоду» — выйшаў анімамна без подпісу, другі — «Скрыпка беларуская» — пад подпісам «Гаўрыла з Полацку».

У вершы «Хрест на свабоду» Алаіза Пашкевіч заклікае народ да ўзброенага паўстання: Трэба шроту, бомбаў, стрэльбаў, Трэба бль нам гэтых шэльмаў, Трэ' азіаць усіх міністраў, Бюракратаў, антыхрыстаў. Чую яшчэ голас з неба, Што цара павесіць трэба.

Пачалася бясплатная расправа з рэвалюцыянерамі. Цётка перайшла на нелегальнае становішча, а праз некаторы час вымушана была, каб уціхнуць арышту, выехаць у Львоў.

З глыбокім болям паэтка гаворыць, што ў выніку паражэння рэвалюцыі, беларускаму народу ізноў прыдзецца гібець у цемры і няздоль. Але яна верыць, што прыдзе час вызвалення. У вершы «Вера беларуса» яна піша: Веру, братцы, людзьмі станем, Хутка скончым мы свой сон.

Гады чорнай рэакцыі застаюць Цётку ў Львове. Гэты час яна імкнецца выкарстаць для пашырэння сваёй асветы: яна паступае на філалагічны факультэт Львоўскага ўніверсітэта; распаўсюджае навуковыя даслед аб гісторыі беларускай батлейкі; наладжвае сувязі з украінскімі вучонымі. Пры яе ўдзе ўкраінскім літаратуразнаўцам Свяціцкім Іларыянам была напісана кніжка «Адраджэнне беларускай літаратуры», якая выйшла ў Львове ў 1910 годзе.

Але вялікая грамадская і навуковая работа не магла развязаць суму па Беларусі. Пяцка перажывае Цётка рэальна з родным краем, з любімым народам.

Маркотна мне. Чужы я людзям. Цесна душы. Цесна грудзям. Вугу думкай ў край далёкі, У лес цёмны, ў бор высокі.

Побач з вершамі «Вера беларуса», «Суседзям ў вясолі», дзе паэтка выказвае ўзнуенасць, што чорная хмара рэакцыі і прыдзе ясны дзень, дзе яна заклікае берачы сілы для змагання «за свабоду перад катом», — з'яўляецца твор «На маргі», у якім паэтка сумняваецца ў тым, ці патрэбны яе песні народу. У вершы «Восень», апісваючы жыццё беларускай вёскі, Цётка зазначае, што «ўсюды шэкла, усюды каша» і ў роспачы вымаўляе: «А дзе-ж шчасце, братцы, нашам!»

Паэтка рэвуца на Беларусь. Ёй здаецца, што там «думам лягчай будзе плыць», што там акрэпне голас яе стомленай скрышкі. Яна імкнецца да роднага краю, каб дапамагчы народу хутэй падаць свой голас, абудзіць яго ад сна.

У 1912 годзе Цётка выходзіць замуж за літоўскага інжынера Кейрыса. Змена імя дае ёй магчымасць вярнуцца на бацькаўшчыну. Вярнуўшыся на Беларусь, паэтка з уласцівай ёй энергіяй бярыцца за працу: яна супрацоўнічае ў газеце «Наша Ніва»; рэдагуе першы часопіс для моладзі на беларускай мове «Лучыцкі»; арганізоўвае нелегальныя беларускія школы.

У 1912 годзе Цётка выходзіць замуж за літоўскага інжынера Кейрыса. Змена імя дае ёй магчымасць вярнуцца на бацькаўшчыну. Вярнуўшыся на Беларусь, паэтка з уласцівай ёй энергіяй бярыцца за працу: яна супрацоўнічае ў газеце «Наша Ніва»; рэдагуе першы часопіс для моладзі на беларускай мове «Лучыцкі»; арганізоўвае нелегальныя беларускія школы.

Але пачуццё разгубленасці перад жахлівай рэчаіснасцю не пакідае паэтку і пасля вяртання на радзіму. Разіццю такіх адчуванняў спрыяў і кепскі стан здароўя паэтэсы. Кожаўская палачка бясплатна вядзе сваю ахвяру да трагічнага канца. Цётка добра разумее сваё становішча. Яна імкнецца зрабіць як мага больш для народа, працуе не шкадуючы ні сіл, ні здароўя.

Гэтыя настроі знайшлі адлюстраванне ў мастацкай творчасці пісьменніцы. У гады 1912—16 Цётка піша пераважна прозу. У сваіх апавяданнях яна імкнецца паказаць трагедыю душы чалавека, спустошанай і скалячэнай перадакастрычніцкай рэчаіснасцю. У апавяданні «Лішняя» паказана трагедыя маладой дзяўчыны: яе пакідае каханца і яна накладе на сябе рукі. У такіх-жа змрочных фарбах напісан і твор «Зяленка», які восіць біяграфічны характар.

Паказваючы жыццё абсалютных людзей, Цётка адыходзіць ад жыццёвай праўды, паэтызуе пакуты людзей, любяцца імі; яе апавяданні напісаны ў тонах узнісла, на іх ляжыць нячужа хваравіты рамантызм.

Аднак, у вершы «Тройка» Цётка выказвае ўзнуенасць, што прыдзе час, калі: Дзедавы струны, рана параняны, Зноў гromка азвуча, як знон; Песня за жыцце яго непапетая У сэрцы ўнука даць плёны.

Не дачакалася Цётка гэтай пары, хоць песня ў вуснах унука загучала «з стотысячнай сілай» скоро пасля яе смерці.

Творчы шлях Цёткі складаны і суцяраплівы. Яе жыццё, як бурлівае мора, ведала адлівы і прылівы. Змяняліся настроі і пачуцці, былі ўзлёты і спады, але да канца дзён сваё Цётка была вернай сваім грамадскім ідэалам, сваім палітычным перакананням. Яна любіла беларускі народ, верыла ў яго сілы і праз усё жыццё самааддана яму служыла.

Янка Купала ў вершы, прысвечаным Цётцы, пісаў у 1907 годзе: Аб чымсьці светлым, аб чымсьці новым Твая скрыпка грае нам.

Сапраўды, Цётка сказала сваё, новае слова. Яна ўзбагаціла беларускую літаратуру новымі тэмамі. Упершыню ў беларускай пазіі палітычная лірыка загучала поўным голасам у вершах Цёткі, а ідэйны змест яе твораў меў уплыў на фармаванне і развіццё беларускай лірыкі дакастрычніцкай пары.

Літаратурны календар

НІКАЛАЙ ДАБРАЛЮБАЎ

У рамане «Пралог» Чэрнышэўскі ўспамінае пра сваю першую сустрэчу з юнаком Дабралюбавам у 1856 годзе: «Чытаю і думаю, — няўжо знайшоўся сапраўды чалавек, які мысліць? Чытаю. Так, так, відаць сапраўды чалавек, які мысліць. Пасля пачаў з ім гутарыць...»

Нікалай Дабралюбаў.

Гутарылі з ім да 3-х гадзін ночы. Неўзабаве пасля свайго знаёмства з дваццацігадовым крытыкам, Чэрнышэўскі перадаў яму літаратурна-крытычны аддзел часопіса «Сучаснік» — пазнаваўчага органа рэвалюцыйнай дэмакратыі. Сам Чэрнышэўскі з таго часу прысвяціў сябе дзейнасці на другіх участках рэвалюцыйна-дэмакратычнага фронту.

Дабралюбаў стаў на чале рускай літаратуры ў перыяд вялікага грамадскага ўздыму і чатыры гады яго дзейнасці (Дабралюбаў заўчасна загінуў у 1861 годзе) навечна пакінулі ў гісторыі літаратуры і грамадскай думцы асабліва яркі след.

Рэвалюцыйны асетнік Дабралюбаў бачыў галоўную задачу літаратурнай крытыкі ў абгрунтаванні тых з'яў жыцця, якія выклікалі мастацкі твор. Аднак, пазнаваўчае значэнне мастацтва ён разглядаў у непарыўнай сувязі з яго эстэтычнай вартасцю. Пасля Бялінскага і Чэрнышэўскага Дабралюбаў узяў на новую ступень барацьбу за народнасць і ідэйнасць рускай літаратуры.

Грані паміж эстэтычнай і рэвалюцыйнай тэорыяй у Дабралюбава не існавала. Трэба выпрацаваць у душы цвёрдае перакананне, — пісаў ён, — у неабходнасці і магчымасці поўнага пазбаўлення ад сучаснага парадку гэтага жыцця для таго, каб атрымаць сілу адлюстравання яе пазычына. І гэта было сцверджаннем рэвалюцыйнага мастацтва. Дабралюбаў глыбока разглядаў пытанне аб класавасці і народнасці ў творах літаратуры, заклікаючы пісьменнікаў развіваць «усебакавасць погляда», «прыслухоўвацца да гаворкі народнага жыцця, круэна і проста ўдзельнічаць у ёй», ці, інакш кажучы, браць удзел у народнай рэвалюцыі, якая надыходзіла. Дабралюбаў дакладаў пытанне аб сувязі «сагэтапогляду аўтара і аб'ектыўнага зместу яго творчасці» і гэтак пытанне эстэтыкі

набывае ў яго незвычайную палітычную гастрыву. Дабралюбаў выкарыстоўвае для рэвалюцыйнага пераўтварэння грамадства выдатны твор пісьменнікаў, светнапогляд якіх не быў рэвалюцыйным. Пры аналізе гэтых твораў ён выходзіць перш за ўсё з іх грамадскіх функцый. Такім чынам, Дабралюбаў часткова пераадолеў сузіральны фэйербахіанскі матэрыялізм і набліжаўся да марксізма.

Таму Дабралюбаў здолеў найбольш правільна і глыбока, чым іншыя сучасныя яму крытыкі, вызначыць сваеасаблівае творчасці выдатных рускіх пісьменнікаў. Таму Дабралюбаўся і крытыку і неадлучна ў нашай сьведчасці ад бессмертных вобразаў Астроўскага і Ганчарова.

Дабралюбаў валодаў надзвычайнай здольнасцю вырашаць гострыя праблемы сучаснасці на літаратурным матэрыяле. Гэтым мастацтву трэба вучыцца ў яго нашым савецкім крытыкам. У 1858—59 гадах, калі асноўнай задачай рускай рэвалюцыйнай дэмакратыі было размежаванне з лібералам, Дабралюбаў піша артыкулы: «Літаратурная дробязь мінулага года», «Што такое абломашчына?», «Губернскія нарысы», «Языкца». У гэтых артыкулах ён выкрывае і няшчадна б'е падлы лібералізм. «Яны не маюць жададні падмаць руку на дрэва, на якім яны вырасталі», — гаворыць ён пра Абломашчына і дае малюнак, поўны сарказма: Абломашчына перасядаецца ў непраходным лесе на высокіх дрэвах, якія падсякаюць людзі справы.

У артыкулах 1860—61 гадоў, калі ў краіне няславала рэвалюцыйная сітуацыя і руская дэмакратыя рыхтавалася да рашучых боек з царызмам, Дабралюбаў асабліва часта ўздымаў пытанне аб вялікай ролі народа і становішчы народнымі героямі. У артыкуле аб Мэрку Ваўку Дабралюбаў выступіў супраць думкі аб забітасці беларускага сялянства.

«Паглядзім, — гаворыць крытык, — што пакажуць яшчэ самі беларусы?» Аналізуючы вобразы Кацярыны («Промень святла ў цёмным царстве») і Ісавара («Калі-ж прыдзе сапраўды дзень?»), Дабралюбаў сцверджае ідэю незалежнага чалавека — змагара, у якога рашучая і мэтанакіраваная дзейнасць выклікаюцца ўнутранай перакананасцю. І сёння, як ніколі, актуальна гучаць словы вялікага крытыка аб народных героях: «Яны вырастаюць, яны павінны вырасці з любоўю да справы, з гатоўнасцю абараняць праўду і не шкадаваць нічога для вышчэня яе» (рэцэнзія на кнігу Філава). Артыкул Дабралюбава аб рамане Тургенева «Найрададні» ператварыўся ў палымныя зважкі да барацьбы за свабоду народа. Разам з тым Дабралюбаў клікаў да раласнай будучыні.

І новым глыбокім сэнсам поўняцца сёння, пасля перажытай намі ночы нямецка-фашысцкай навалы, заключаныя радкі гэтага натхняльнага артыкула: «Прыдзе-ж гэты дзень. І ва ўсялякім выпадку, прыходзь яго недалёкі ад наступнага дня...» Сёння Дабралюбаў для нас з'яўляецца асабліва блізім, бо наша перамога — гэта трыумф тых высокіх ідэалаў дэмакратыі і гуманізма, за якія змагаўся выдатны рускі асетнік Нікалай Дабралюбаў.

Л. БАРАГ.

АНАТОЛЬ ВЯЛЮГІН

На водшыбе

Калі знаёмішся з альманахам «Отчизна», адразу кідаюцца ў вочы дзве выпадковасці, якімі адзначаны ўсе матэрыялы кнігі: выпадковасць у выбары аўтараў і выпадковасць тэматыкі прадстаўленых вершаў і апавяданняў.

Рэдакцыйная калегія альманаха змясціла ў пераважнай большасці творы пачынаючых, мастацка вартасць якіх стаіць на вельмі нізкім узроўні. У выніку старонкі «Отчизны» перасыпаны «перламі» наштатал:

«Когда в вечерние часы Лиловым сумраком объята, Завиши рыжые усы, Луна смотрела плутовато На нас, любимая, с тобой, Стоящих рядом на балконе, И на сады, что за рекой, В цветенных пеннисьях на склонах».

«И этой осенью ты ждешь меня, Захар, На нашем острове, где мы жглили ноги» (Василий Коротышевский «Партизану Польесью»).
Або: «Галина молча откинула голову на спинку дивана, я жадно и нетерпеливо наблюдал за ней и будто видел, как грузно и медленно тронулись с

места, завертелись в ее мозгу колючки воспоминаний» (Г. Авер'цкий «Находка»).
На гэтым-жа ўзроўні вучнёўскіх работ стаць вершы В. Развіланскага, Сяргея Смірнова, Івана Белякова, апавяданне Рамана Гілера. Паэма Нікалая Ткачова «Солдатская дружба» з'яўляецца перафразам песні Джамбула: «О воинской службе расскаж был простой, О стальной дружбе, ведущей нас в бой, О дружбе, которой верны до конца, О славе бессмертной простого бойца» і г. д.

Верш Васіля Каратышэўскага «Тропинка» — скарачаны і крыху сантыментальны пераклад вядомага верша Піліпа Пестрака «Дарожанька», але пачынаючы паэт упэўнена прэтэндуе на аўтарства.
У кнізе багата твораў, якія перадрэчаны з беларускіх і другіх выданняў. Верш М. Галоднага «Белорусь» яшчэ ў 1944 годзе з'явіўся ў маскоўскіх газетах. Нарысы паэта Міхаілы Хрысціча друкаваліся ў часопісах «Беларусь» і «Бярозка». Тут яны перакладзены на рускую мову і чамусьці названы «апа-выданнямі».
Калі не лічыць удалага апавядання Н. Паграбінка «Бородаты», дзе цэпла ападаваны і псіхалагічна абумоўлены вобразы герояў-чырвоармянецаў, — мастацкая проза ў альманаху «Отчизна»

фактычна адсутнічае. У аўтараў няма ўласных адносін да матэрыялу, у кожным абзацы адчуваецца разгубленасць і бездапаможнасць перад грандзёснасцю і складанасцю падзей нашага часу.

Аднака аўтарскай стылістычнай бездапаможнасці ляжыць на ўсіх апавяданнях і навалях Я. Садоўскага. Яго творы ўзусім не адпавядаюць свайму жанру. Гэта, хутэй за ўсё, фрагменты апавяданняў, або проста рэпарцёрскія замаўкі.
Асабліва паказальным у гэтых адносінах з'яўляецца апавяданне «Старенькі домик».
Уся яго фабула будзеца на двух «візітах» гестапаўца ў майстарню. Жывых людзей не відаць, не адчуваецца іх дыханне. Герой застыглі на чатырох старонках, як цені на негатыве.

Гэтакае-ж адлюстраванне рэчаіснасці характэрна і для Фёдора Косціча — аўтара апавяданняў «Голубая косынка» і «Детская распашонка». Косцікаў апісвае не жывых людзей, а толькі паэту, у якой людзі рухаюцца, як марыянеткі.
У альманаху надрукавана больш паўсотні вершаў. Відаць, рэдакцыя і тут дзейнічала без усялякага выбору: давайце, маўляў, колькі палеца на дзевяць друкаваных аркушаў. І паэты сипанулі, кожны — па цэлай нішчы. Праўда, сярэд паэтычных імён у кніжцы ёсць бюспрэчна здольныя. Але рэдакцыя і да іх ставілася абыякава, не выбіраючы лепшае, што заслужоўвае ўвагі чытацеля.
Канстанцін Цітоў у час Вялікай Аўтаранай вайны выдўў ў Маскве кнігу вершаў. Яго-ж вершы, змешчаныя

у «Отчизне», не ўсе роўныя, побач з цікавай баладай «Солдатское сердце» ёсць шмат непрадуманых і недапрацаваных твораў. У «Фронтных запісках» Цітоў піша: «Штык колет. Приклад черепа рассекает — Как будто к убийству я с детства привык (?)».

Тут дзейнічае не савецкі воін, а нейкі Атыла. Аглядаючы руіны Мінска, паэт чамусьці настройвае сваю ліру на лад абыякаўска-рамансавы: «Иду я по Минску, иду и тоскую, И страшно мне видеть картину такую».

Вершы Сяргея Кошачкіна не пазбаўлены рытарычнасці і банальнасці, але сярэд сухіх са старасвецкімі рыфмамі (кровь—вновь) строф трапляюцца свежыя і законаныя лірычныя мініятуры. Варта прывесці адну з іх: На высоте Смеркалось... Вражеская рота Целями шла на высоту, Но мы, огонь из пулеметов, Отбили черную орду. Кто говорит, что против роты Нас было трое? В час борьбы Нас было четверо: четвертым Там вместе с нами Сталин был. У альманаху надрукаваны вершы Леаніда Токарава і Пятра Воўкадаева. Паэты пішуць пра Сібір, вайсковыя замлянкі, паходы, вызваленныя гарады. У некаторых творах гэтых паэтаў за празрыстым, лірычным радком адчуваецца цёплае дыханне сучаснасці. І нам здаецца, што пры разумнай вучобе ў майстроў паэтычнага слова, з Токарава

і Воўкадаева могуць вырасці добрыя паэты.

Арон Купершток змясціў у «Отчизне» два вялізныя цыклы «Незабвенная родина» і «Письма на Урал». Вершы з гэтых нізак і вызначаюць усё хваравітасць бакі альманаха. Гэта звычайная літаратуршына, з якой мы чапер вядзем жорсткую барацьбу. Прычым, чытаючы вершы Куперштока, мы ніяк не даведзілі-б, у які час яны напісаны, ці то ў грамадзянскай вайну, ці то ў саркаваыя гады, калі-б у адзін з вершаў не трапіла слова «немец-фашист».

Таным траскучым голасам Купершток спявае пра каханне і нянавісць: Закурит друг везтяжку, Припомнит друг ромашку, Две вербы у ворот,— И станут вдруг ошутыми Глаза и губы любимой, Руки ее и рот... На фронт мы пришли юнцами,— Мужчинами стали, бойцами— Железный нынче год! Война — это очень тяжело, Но скажем!—Да здравствует шапка, Ненависть, шрам под рубашкой, Священный наш поход! Усё, здаецца, ясна без тлумачэнняў? Пасля гэтага разухабстага сівсту Купершток раптам робіцца задуманым і шпца пад дыктоўку Пастарніка: Что такое разлука?— у окон косые дожди; Косы в ветре колючем; ключи и тоска ввидука.

Подбородок твой поднятый,—открытый мой, подожди И дожди; и прости; и пути,—но ве это разлука. («Разлука»).

Лишь пройдет, а за ним По воде кружева. Сколько лет, сколько зим? («Беседа»).

У Барыса Пастарніка: Снег валится, и с колен В мазины С восклицанием;—сколько лет. Сколько зим? У «Письма на Урал» Купершток абіваецца на лад таннай, так званай «царскай лірыкі».

«Похудевший за ночь от тревог, Я шагаю ночью на восток. Злая, снежная, колючая метель Заметает твой уральский городок. Ты уснула, вижу теплую постель. Близкий,—только не достанешь,— локотек... («Сон»).